

SLOVANSKÁ VZÁJOMNOSŤ

Ročník IV, číslo 3, september 2004

SLOVANSKÁ VZÁJOMNOSŤ, ročník IV, číslo 3. Vychádza štyrikrát ročne. Vydáva Slovenská rada Združenia slovanskej vzájomnosti. Výtvarný návrh obálky: Ladon©.

Predseda redakčnej rady: doc.Dr. Jozef Mravík, CSc., šéfredaktor: Július Handžárik.

Adresa redakcie: Dobšinského 16, 811 05 Bratislava, č. tel. 52491861.

ISSN 1335-9010, evidenčné číslo: MK SR 2651/2001. Vyšlo v septembri 2004.

Z obsahu:

- Slovenský svet
  - Srbsko a Čierna Hora
- Slovenské letopisy
  - Slovo ako životná sila - 5.časť
- Slovenské slovo
  - Nebezpečné tabuizovanie
  - Prvý pokus o preklopenie hraníc medzi západnou a východnou Európou
  - Cyrilometodská tradícia je aktuálna aj dnes
- Slovenská kultúra
  - Poučenie z krížového vývoja
- Rozhovor so spisovateľom Ladislavom Ťažkým
- Spravodajca ZSV
  - Slovenská galéria
  - Stanoviská Medzinárodného slovanského výboru

Na úvod

Slovanský svet sa dostáva začiatkom 21. storočia do situácie, keď na jednej strane musí rešpektovať medzinárodné rozdelenie sfér vplyvu, no na strane druhej nesmie rezignovať na vytváranie vlastnej civilizačnej syntézy. Dôvod je prostý - vždy jestvuje aj nejaké "potom". Naša dejinná skúsenosť hovorí, že veci na večné časy vydržali veľmi krátko, čo všetci strojcovia globálnych poriadkov v histórii ľudstva vždy s úprimným prekvapením znovu a znovu zisťovali. 300 miliónov Slovanov s bohatým vnútorným svetom už nepotrebuje cudzie návody na život. Potrebuje spoznať svoje najhlbšie korene, aby sa uvoľnila skrytá sila, ktorá sa v nich po tisícročia hromadila. Dúfame, že k tomu prispieva svojou čiastkou aj tento časopis.

Maroš Puchovský
šéfredaktor

SLOVANSKÝ SVET

Srbsko a Čierna Hora Mgr. Maroš Puchovský

O Srboch sa veľa hovorí, ale málo sa o nich vie. Prežili vari najmohutnejšiu históriu spomedzi balkánskych Slovanov od svojich prvopočiatkov až podnes. A zdá sa, že v nej pokračujú ďalej – ako v dráme s otvoreným koncom.

Máloktorý slovanský národ zažil toľko slávy i pokorenia, velebenia i odsúdenia, výstupov i pádov. Umiestnení v strede Balkánu, presne na rozhraní slovanskej, západnej a islamskej civilizácie, okúsili na vlastnej koži všetky tlaky dejín. Osudy srbského národa majú dôsledky pre celý slovanský svet.

SRBSKO A ČIERNA HORA – ZÁKLADNÉ ÚDAJE

Oficiálny názov: Srbiya i Crna Gora (do 14.3.2002 sa používal názov Juhoslovanská zväzová republika)

Rozloha: 1020173 km²

Počet obyvateľov: 10 600 000 (v r. 2000)

Hlavné mesto: Belehrad – 1 168 000 obyvateľov

Úradný jazyk: srbčina

Národnostné zloženie: Srbi 62%, Albánci 18%, Čiernohorci 5%, Rómovia 5%, Maďari 4%,

- iní 6% - Rumuni, Chorváti, Slováci, Macedónci, Bulhari, Turci

Náboženstvo: srbskopравoslávne 70%, islam 18%, rímsko-katolícke 7%, evanjelické 1%

Iné 4%

Štátny sviatok: 29. november (Deň republiky)

PRÍCHOD SRBOV

Slovanské kmene Srbov žili pôvodne medzi riekami Labe a Sála na území dnešného východného Nemecka. Časť z nich sa vydala na pochod na juh a okolo roku 630 sa usadili na Balkáne. Tí, čo zostali na severe, vytvorili národ Lužických Srbov. Tí, čo odišli, dostali sa do víru balkánskeho sveta. Ako sa ukázalo neskôr, priamo do jeho stredu.

Srbi od začiatku bojovali o svoj životný priestor s mocnými protivníkmi – s Byzanciou, Bulharskom, Chorvátskom i Uhorskom. Podarilo a im založiť niekoľko kniežactiev, z ktorých boli najvýznamnejšie Zeta a Raška. Zeta sa rozkladala na území dnešnej Čiernej Hory a jej vládca Michal dostal už v roku 1077 od pápeža titul „kráľ Slovanov“. Srbský štát má teda svoju kolísku v Čiernej Hore, preto sa dodnes Čiernohorci považujú za najrýdzejších Srbov. Raška sa rozkladala v povodí rieky Driny na území dnešnej východnej Bosny a od latinského pomenovania Rascia pochádza i maďarské meno pre Srbov – Rác.

Mocenský vzostup Rašky nastal v 12. storočí a veľký župan Štefan Nemanja zjednotil pod svojou vládou v rokoch 1166-1196 väčšinu srbských území. Založil dynastiu Nemanjičovcov, ktorá potom vládla 170 rokov. On a jeho nasledovníci urobili zo Srbska mocnosť, sformulovali srbsko-pravoslávnu cirkev a podnietili nevídaný kultúrny rozmach. Srbi dodnes s chuťou rozprávajú príhodu o stretnutí Štefana Nemanju s rímsko-nemeckým cisárom Fridrichom Barbarossom, ktorý tadiaľ prechádzal počas svojej tretej krížovej výpravy v roku 1189. Keď ho srbský panovník pozval na slávnostnú hostinu do svojho paláca, nastalo spoločenské faux-pas. Štefan jedol zlatým príborom, zatiaľ čo Fridrich trhal mäso rukami. Na západe totiž vtedy ešte príbor nepoznali...

SRBSKÁ RÍŠA

Nemanjovi nástupcovia rozšírili srbskú moc na všetky strany. Centrom ich štátu bola oblasť Kosova a Metohije, kde dodnes stoja

najskveľšie pamätníky srbskej architektúry a umenia a kde bolo aj sídlo srbského pravoslávneho patriarchu v meste Peč. Zlaté obdobie srbských dejín vyvrcholilo vládou Štefana Dušana, ktorý bol v roku 1346 korunovaný za cára Srbov a Grékov. Srbská ríša sa vtedy rozprestierala od Dunaja na severe až po Egejské more a vrchol Olympu na juhu. Okrem vlastného Srbska zahŕňala Macedónsko, Albánsko a celé severné Grécko. Dušan preniesol svoje sídlo do macedónskeho Skopje a robil si nárok na cisársky trón v Konštantinopole. Jeho súčasník, český kráľ a rímsko-nemecký cisár Karol IV., mu v roku 1354 napísal, že má radosť z toho, že obe cisárske hodnosti, západorímska o východorímska sú v rukách slovanských panovníkov.

Po Dušanovej smrti však vstúpili na balkánsku scénu osudoví protivníci – osmanskí Turci.

KOSOVO POLE

Pod zástavou islamu vpochodovali tureckí bojovníci do Európy a ich moc sa postupne vrstvila po celom Balkánskom poloostrove. Pre Srbov sa stal osudným rok 1389, kedy sa odohrala známa bitka na Kosovom poli. Proti sebe sa postavili knieža Lazar Hrebeljanovič a sultán Murad I. Obaja v boji padli. Straty na oboch stranách boli také veľké, že sprvoti nebolo jasné, kto zvíťazil. Turkom trvalo ešte ďalších 70 rokov, kým ovládli celé Srbsko. Posledná padla v roku 1459 pevnosť Smederevo na Dunaji, ktorú bránil Juraj Brankovič. Potom už bol osud spečatený.

Turci vládli v Srbsku takmer 500 rokov. Nezávislosť si zachovala iba maličká Čierna Hora, zvyšok prastarej Zety v nehostinných vrchoch. Srbov však nebolo možné pokoriť. Hoci stratili štát, zachovali si duchovnú samosprávu. Srbský patriarchát v Peči bol obnovený v roku 1557, kláštory ďalej udržiavali srbskú vzdelanosť. Keď sa po rakúsko-tureckých vojnách začala kymácať turecká moc, Srbi povstali. V roku 1690 podporili rakúske vojská, ale následky boli strašné. Pred represiami sa pohlo vyše 300 000 Srbov na čele s patriarchom na sever. Zanechali svoje sväté miesta v Kosove, prekročili Dunaj a usadili sa vo Vojvodine. Do ich vyprázdnených dedín sa začali sťahovať moslimskí Albánci, vedľa pamätníkov

najslávnejších srbských dejín vyrástli mešity. Problém Kosova vznikol v roku 1690 a nie je vyriešený dodnes.

OBNOVENIE SRBSKA A VZNIK JUHOSLÁVIE

Turecká moc ale slabla a po povstaniach v roku 1804 a 1815, ktoré viedli Juraj Petrovič zvaný Karadjordje a Miloš Obrenovič, si Srbi vybojovali autonómiu a v roku 1878 úplnú samostatnosť. Jadrom nového Srbska sa stalo okolie Belehradu a oblasť Šumadija. Ďalším srbským štátom bola Čierna hora, Srbi žili aj na väčšine územia ešte stále tureckej Bosny, v Chorvátsku a v uhorskej Vojvodine. Zjednotiť všetkých Srbov do jedného štátu sa stalo teraz prvoradým politickým programom.

V tejto situácii sa presadili myšlienky ilyrizmu a juhoslavizmu, čiže vzájomnosti juhoslovanských národov. Z chorvátskej strany ich rozvíjal mysliteľ Ljudevit Gaj, zo srbskej jazykovedec a spisovateľ Vuk Karadžič a čiernohorský panovník Peter II. Njogoš, mimochodom dobrý priateľ nášho Ľudovíta Štúra. Srbi a Chorváti sa dokázali dohodnú na spoločnom spisovnom jazyku a neskôr i na spoločnom postupe voči Turecku a Rakúsko-Uhorskej monarchii. Po balkánskych vojnách a po prvej svetovej vojne vzniklo v roku 1918 Kráľovstvo Srbov, Chorvátov a Slovincov pod vládou dynastie Karadjordjevičovcov, ktoré sa od roku 1929 začalo nazývať Juhoslávia.

JUHOSLOVANSKÝ SEN A NOČNÁ MORA

V 20. storočí sa pre Srbov zhmotnili všetky sny nazbierané za celé stáročia útlaku, ale i všetky nočné mory a duchovia z minulosti. Sen o zjednotení všetkých Srbov sa stal skutočnosťou, myšlienka juhoslavizmu zvíťazila a chvíľu sa zdalo, že nič nemôže zabrániť vzniku novej slovanskej veľmoci, ktorá zjednotí celý Balkán. Dejiny ale išli ináč. Ožili nielen staré sny, ale i staré spory. Počas druhej svetovej vojny sa Juhoslávia rozpadla a po jej skončení sa znovu postavila na nových základoch. Teraz ju viedol Josip Broz Tito, pôvodom Chorvát, s víziou federácie, socializmu s vlastnou tvárou a balansovania medzi východom a západom počas studenej vojny. No i tento sen sa skončil po jeho smrti v roku 1980. Vypukli nové konflikty s trpkou príchuťou občianskej vojny. V roku 1991 sa

osamostatnili Slovinsko, Chorvátsko a Macedónsko, v roku 1992 Bosna a Hercegovina. Boj za juhoslovanský sen sa odrazu pre Srbov zmenil na boj o holý život.

Medzinárodné sankcie a vstup jednotiek NATO do konfliktu znamenali trvalú internacionalizáciu problému. No hlavné dejstvo malo ešte len prísť. V roku 1999 letectvo NATO začalo bombardovanie Juhoslávie, bez vyhlásenia vojny a bez rozhodnutia bezpečnostnej rady OSN. Zároveň pozemné jednotky obsadili Kosovo. Z Kosova sa stal akýsi medzinárodný protektorát, hoci formálne zostalo súčasťou Srbska. Ostatok je už len epilóg – vo voľbách v roku 2000 vyhrali v Belehrade prozápadne orientovaní politici a v roku 2002 bola podpísaná dohoda o vytvorení nového štátneho útvaru s názvom Srbsko a Čierna Hora. Juhoslávia zanikla.

Sny skončili, ale srbský národ trvá. Aký bude jeho ďalší vývoj, je dnes ťažké predvídať, pretože priveľa vecí v balkánskom priestore ostalo nedoriešených. Jedno je však isté – už veľakrát v histórii sa ukázalo, že Srbov možno poraziť, ale nie pokoriť. Budúcnosť je preto viac ako otvorená.

SLOVANSKÉ LETOPISY

Slovo ako životná sila - 5. časť Mgr. Maroš Puchovský

To čo bolo zasiaté v slovenčine, sa počas stredoveku rozvíjalo ďalej. Zatiaľ, čo Slovenská zem obrátená do seba zbierala novú silu, v Bulharsku a Kyjevskej Rusi dozrievali plody cyrilometodskej misie a v Poľsku a Česku vládcovia nadväzovali na Svätoplukov odkaz. Stopy hlaholského písomníctva nachádzame všade - od pražského kláštora Na Slovanoch cez chorvátske ostrovy až po ďaleký ruský Novgorod. V Bulharsku na základe hlaholiky vznikla cyrilika, ktorá v zápätí prešla na Kyjevskú Rus. Slovanské písomníctvo a kultúra, hoci rozdelené na latinský západ a grécko-slovanský východ, vytvorilo vnútornú jednotu. V týchto súvislostiach je veľmi zaujímavý list českého kráľa a rímsko-nemeckého cisára Karola IV. srbskému panovníkovi a cisárovi Srbov a Grékov Dušanovi z roku 1354. Karol v ňom píše: "Nás zblížuje vzájomný náš vzájomný slovanský jazyk, a vznešenosť tohto jedného šľachtetného jazyka z minulosti božej ako šťastné znamenie tvorí v nás rovnaké cítenie." A dodáva, že má radosť z toho, že obe cisárske hodnosti, západorímska i východorímska, sú v rukách slovanských panovníkov. Pre nás je vari ešte pozoruhodnejší výrok talianskeho humanistu Galeottího Marciu, ktorý pôsobil na dvore kráľa Mateja Korvína v 15.storočí. Doslova píše: "Sclavonica enim lingua omnium istarum mater esse cognoscitur..." - čiže slovenčina je totiž jazyk uznávaný za matku všetkých ostatných slovanských jazykov.

Pozrime sa teraz na širšie súvislosti doby a na úlohu Slovanov v nej. Po predchádzajúcom rozkvetení stredovekých štátností slovanských národov nastali od 16.storočia prudké búrky. Celý Balkán ovládli osmanskí Turci a zničili kvitnúce Bulharské i Srbské cárstvo. Na veľkej časti Ruska stále vládli tatárske chanáty. V

českom priestore po husitskej revolúcii a náboženských vojnách prišla osudná bitka na Bielej hore a Čechy, Moravu i časť Poľska zaplavila nová vlna ponemčovania. Z juhu Turci zabrali i polovicu Chorvátska a zastavili sa až na Slovensku.

V takejto pohnutej dobe sa začala rodiť myšlienka spojenectva Slovanov, myšlienka slovanskej vzájomnosti. Pre danú chvíľu dostala názov "barokový slavizmus". Jedným z jej prvých šíriteľov bol už okolo roku 1600 dubrovnícky mních Mauro Orbini, ktorý ju rozpracoval vo svojej slávnej knihe *Il regno de gli Slavi - Ríša Slovanov*.

Na Slovensku takéto myšlienky rozvíjali Daniel Sinapius Horčička, Matej Bel, Ján Baltazár Magin, Samuel Timon, Adam František Kollár, Juraj Papánek, Juraj Sklenár a mnohí ďalší.

Je na mieste si tu pripomenúť slová Adama Františka Kollára, pre svoju učenosť zvaného slovenským Sokratom, ktorý bol riaditeľom Dvorskej cisársko-kráľovskej knižnice vo Viedni za čias panovania Márie Terézie. Takto hovorí v roku 1763 o Slovanoch, Slovákoch a ich jazyku:

"Slovanské národy, rozdelené na Slovákov, Poliakov, Čechov, Moravanov, Chorvátov, Dalmatíncov, Slovincov, Srbov, vlastným menom Rácov, zaplňajú najväčšiu časť kráľovstva natoľko, že sa zdá, akoby táto časť Európy brala na seba znovu tú podobu, akú mala pred príchodom Maďarov. Lebo od severu a juhu sa pomaly vracajú slovanské národy a po všetkých okrajoch kráľovstva najširšie sa rozprestierajú. Všetky slovanské národy hovoria jednou a tou istou rečou s nevelkými rozdielmi vo výslovnosti, nehľadiac na niektoré iné odchýlky, ktoré obyčajne prichodia pod menom nárečie. Ak je niekto národnostne Slovákom ako ja a podľa môjho príkladu vynaloží trochu času na poznanie ostatných nárečí, veľmi ľahko porozumie jazyk a písmo celého slovanského národa. A keď to bude vyžadovať vec alebo osud, môže prejsť od Jadranského mora cez končiny severnej oblasti až k hraniciam čínskym bez sprievodcu a tlmočníka, a tu by som spomenul celkom vynikajúcu schopnosť, ktorú naša reč úspešne vie napodobňovať zvuky iného jazyka, čo

som sám skúsil na svoju veľkú radosť.

To som chcel vyzdvihnúť pre mojich Slovákov: aby reč a národ svoj nikdy menej nemilovali, ako sa to stáva, pre posmešky tých, ktorí tiež bývajú v Uhorsku. Lebo aj vodou, ktorá sa všeobecne užíva, zrejme opovrhujú už iba mánotratníci, pretože sú naničhodníci a prednosť najlepšej veci nemôžu poznať opilstvom obťažanými očami."

Obráťme pozornosť opäť k jazyku a skúsme si sprítomniť jeho vtedajšiu podobu. Jeden z najkrajších dokladov kultúrnej strednej slovenčiny sa nám zachoval v Ostrihomskom rituáli, ktorý bol vytlačený už v roku 1625! Napríklad formula krstného sľubu znela doslova takto:

-Jako ti meno?

- Katharina.

- Odriekaš li se satanášovi?

- Odriekam.

- I všetkým skutkom jeho?

- Odriekam.

- I všeckej pýchy jeho?

- Odriekam.

- Veríš li v Boha Otca všemohúceho, Stvoriteľa nebe i zeme?

- Verím.

- Veríš li v Jezu Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho, narodeného i umučeného?

- Verím.

- Veríš li v Ducha svätého, svatú cirkev všeobecnú, svätých obcovaní, hriechov odpuštení, tela skrišeni i život večný?

- Verím.

Ak by sme neboli uviedli, že ide o krstnú formulu zapísanú v roku 1625, muselo by sa nám zdať, že ide o dnešnú slovenčinu. Tak málo sa už jazyk odvtedy zmenil.

-pokračovanie-

SLOVANSKÉ SLOVO

Nebezpečné tabuizovanie

I. časť

Július Handžárik

Vojna ako nástroj politiky

Pojem politika má azda nekonečné množstvo definícií - od optimistickej "správy vecí verejných" až po skeptické "panské huncútstvo". Najbližšie k pravde však zrejme bude definícia, že "Politika je koncentrovaná ekonomika", čiže vlastne mocenské uplatňovanie ekonomických záujmov jednotlivých spoločenských skupín. Pravdivosť tejto definície dokazujú všetky doterajšie historicky známe vojny, ktoré boli zo strany agresora či iniciátora vlastne vždy len lúpežnými výpravami za vyhliadnutou korisťou. A najlepšie to dokazuje 20. storočie, ktoré sa "vyznamenalo" hlavne dvomi najväčšími vojnami v doteraz známych dejinách ľudstva. Prvá si vyžiadala 15 miliónov a druhá vyše 50 miliónov ľudských obetí a obidva boli vlastne rovnakým násilným pokusom o nové "prerozdelenie sfér vplyvu" svetových mocností, čiže o získanie nových priestorov na ekonomické rabovanie pre najmocnejšie rody a klany, ovládajúce ekonomiku a politiku týchto mocností. Boli totožné aj v tom, že iniciátorom a rozbuškou na ich rozpúťanie bol v oboch prípadoch veľkonemecký expanzionizmus s jeho politickou koncepciou "Drang nach Osten", podľa ktorej sú prirodzenou a jedinou oblasťou na získanie "nemeckého životného priestoru", územia strednej a východnej Európy (ďalej len SVE), obývané v prevažnej väčšine práve nezjednotenými slovanskými národmi. Prvá vlna tejto expanzie prebehla v 9.-14. storočí, pod zámenkou "šírenia kresťanstva", pričom boli dobyté územia polabských a pobaltských

Slovanov (dnešná "nemecká" Rujana, Roztoky, Lubek, Hamburg, Brémy, atď.). Druhá vlna "Drang nach Osten" sa začala realizovať expanziou cisárskeho Nemecka na východ s prienikom až do Horného Sliezska (Bytom, Zabrze, Gliwice, Ratibor) a hlboko do poľského etnického územia.

V oboch svetových vojnách však nemecký "Drang nach Osten" stroskotal a smotanú z jeho dobrodružstva zbierali iní - z prvej svetovej vojny hlavne Veľká Británia a Francúzsko a ekonomicky aj USA a z druhej už celkom monopolne iba USA. Navyše, obrovské ľudské obete, vojnové zbedačenie obyvateľstva, aj obrovské sklamanie z prehratej vojny na strane porazených štátov a z nedostatočnej koristi na strane spojeneckého Talianska, "obohatili" po prvej svetovej vojne politiku a politológiu aj o novú ideológiu, nazvanú neskôr nepresne zovšeobecňujúcim názvom fašizmus. Toto slovo je od dvadsiatych rokov minulého storočia tak často používané a tak často zneužívané, že v tomto prípade musíme jeho zrodu a definícii venovať osobitnú pozornosť.

Fašizmus - podstata a kamufláž

S pojmom fašizmus je to podobné, ako s pojmom politika - široká škála definícií umožňuje aj jeho široké použitie či zneužitie. Predovšetkým treba povedať, že fašizmus, ako ho poznáme od roku 1922, je nový iba týmto svojím názvom, ktorého autorom je taliansky diktátor Benito Mussolini, ale bezohľadný útlak a exploatovanie širokých vrstiev ľudu sú známe prinajmenšom už od staroveku. V celých doteraz známych dejinách ľudstva spoločenské usporiadanie a medziľudské vzťahy vo vnútri jednotlivých štátov vždy oscilovali medzi dvomi antagonistickými mantinelmi - medzi narastajúcim a bezohľadným zbedačovaním ľudových vrstiev mocnými vlastníkmi majetku a ich politickými vykonávateľmi a medzi spontánnymi rebéliami ľudu, keď sa už tieto pomery stali ľudsky neúnosnými. Z množstva týchto prípadov stačí príklad roľníckeho povstania v Uhorsku roku 1514 vedeného Jurajom Dóžom. Narastajúci útlak poddaného ľudu zo strany strednej a vysokej uhorskej šľachty v 15.

storočí, zadávanie slobodných miest do zálohu vplyvným magnátom, zašantročenie bohatých slovenských medených baní do rúk cudzích Fuggerovcov a neobmedzené zvyšovanie dávok poľnohospodárskej renty viedlo k takému zbedačovaniu, že ľudia húfne utekali za najbiednejšou obživou alebo za žobrotou do zahraničia, takže na začiatku 16.storočia bolo na Slovensku opustených 50 až 60% usadlostí. Spontánnu sedliacku rebéliu, ktorá z tohto neúnosného útlaku vypukla, potlačili uhorskí magnáti tým najukrutnejším krvavým spôsobom a uhorský snem, ktorý sa zapísal do dejín ako "divý", zbavil poddaných aj dovtedajších zvyškov slobody a uvrhol ich "na večné časy" do úplného nevoľníctva. Snemom schválený súbor zákonov "Opus Tripartitum", vypracovaný Štefanom Verbőczym a uvedený do politickej praxe Uhorska, mal už všetky charakteristické znaky politickej a mocenskej praxe väčšiny fašistických štátov 20. storočia!

Ani Veľká francúzska revolúcia toto spoločenské oscilovanie neodstránila. Zlikvidovala síce staré feudálne výsady šľachty a nastolila občiansku rovnosť pred zákonom, ale akceptovaním voľnej trhovej súťaže bez účinných legislatívnych vymedzení umožnila nehatené narastanie koncentrácie majetkového vlastníctva až do stavu jeho rezortnej monopolizácie. A nastolením liberálnej parlamentnej demokracie bez účinných legislatívnych obmedzení priamo zmenila poslancov zo zodpovedných zástupcov ľudu na nezodpovedných lobbystov a korupčníkov, čím deklasovala občanov - voličov na bezmocných pozorovateľov tejto "liberálnej politiky". Preto sa už v prvom parlamente Francúzskej republiky poslanci rozdelili na pragmatickú pravicu a na idealistickú "ľavicu", čím svetovú politológiu obohatili o ďalšie dva všeobecne používané politologické pojmy. Vznikol tak nový politicko-ekonomický systém, ktorý by sa dal azda najvýstižnejšie nazvať "liberálna trhovú demokraciu", ktorá má naozaj pramálo spoločného so skutočnou vládou ľudu, ale zato má v sebe natrvalo zakódovaný gén permanentného ekonomicko-sociálneho konfliktu a neustáleho oscilovania medzi pravým a ľavým mantinelom.

Od víťazstva bolševikov v Rusku je toto oscilovanie ešte oveľa

výraznejšie a relatívne úspešná existencia komunistického režimu na takom veľkom území vyvolala na strane pravice celkom pochopiteľne snahu brániť svoje majetkové záujmy sériou pravicových "revolúcií" a režimov, nazvaných po roku 1922 fašizmom. Tak bol okolo Ruska ihneď po roku 1918 vytvorený *cordon sanitaire*, do ktorého boli okrem spojeneckých štátov (Rumunsko, Juhoslávia, Česko-Slovensko a Poľsko) zaradení aj bývalí vojnoví protivníci Spojencov (Bulharsko a Maďarsko). Navyše, po zlikvidovaní režimu Maďarskej sovietskej republiky Bélu Kúna, sa Maďarsko už 16.6.1920 stalo prvým štátom reálneho fašizmu v Európe, čím o dva roky a štyri mesiace predbehlo Mussoliniho fašistický "pochod na Rím" (28.10.1922). Onedlho však protikomunistické "revolúcie manažérov" nastolili fašizoidné autoritatívne režimy aj v Bulharsku, Rumunsku, Poľsku a Juhoslávii - jedine v ČSR boli pokusy českých fašistov o prevzatie moci neúspešné (gen. Rudolf Geiger alias Radola Gajda).

Tu sa však už dostávame k otázke o podstate a úlohe fašizmu ako politického režimu. Pritom je veľmi pozoruhodné, že ani terajšie učebnicové či encyklopedické definície nevystihujú jeho podstatu vyčerpávajúco a pravdivo. Napríklad: "Mussoliniho fašizmus značí disciplínu namiesto rovnosti, prácu namiesto bratstva a povinnosť a sebaobetovanie namiesto voľnosti" (1), alebo: "Krajne reakčné šovinistické a rasistické hnutie, ktoré viedlo v niektorých kapitalistických štátoch k nastoleniu neobyčajne brutálnej diktatúry veľkoburžoázie ..." (4), resp.: "Politické hnutie vychádzajúce z nacionalizmu a rasizmu ... likviduje všetky demokratické slobody ... jeho ekonomika s expanzívnu zahraničnou politikou, je riadená a kontrolovaná štátom" (3), atď. , atď. Väčšinou ide o také definície, v ktorých sa účel zamieňa s prostriedkami a príčiny s následkami. Azda najlepšiu definíciu fašizmu podáva český historik a politológ Tomáš Pasák: "Októbrová revolúcia a po nej nasledujúca vláda boľševikov v Rusku prispela k šíreniu fašizmu. Nielen majetné vrstvy, ale aj drobní podnikatelia, roľníci a remeselníci mali obavy zo sociálnej revolúcie. Práve z týchto vrstiev sa regrutovala väčšina prívržencov fašistického hnutia. ... Fašisti pri svojom nástupe vyhlasovali, že ich

boj sa týka výslovne komunizmu a boľševizmu, ale akonáhle potlačili sociálnu revolúciu, začali rozbíjať parlamentné a demokratické inštitúcie. ... Fašistický korporativizmus, oficiálna platforma fašizmu, vytváral "spoločnú platformu" pravice i ľavice tvrdením, že robotníci i priemyselníci majú spoločné záujmy" (5).

Všeobecnými principiálnymi znakmi fašizmu všetkých druhov a proveniencií však boli:

1. Boj proti komunizmu, čiže za zachovanie a upevnenie jestvujúceho usporiadania majetkového vlastníctva.
2. Boj proti sociálnej demokracii a "červeným" odborom, čiže za znemožňovanie alebo aspoň drastické obmedzenie oprávnených požiadaviek zamestnancov voči zamestnávateľom (hlavne právo na prácu a primeranú mzdu, nemocenské a dôchodkové poistenie).
3. Nacionálny šovinizmus spojený s nacionálnym veľikáštvom a štátnym expanzionizmom (väčšina fašistických režimov proklamovala územnú expanziu svojho štátu - fikcia "Veľkého Maďarska", "Veľkého Bulharska" a hlavne "Veľkého Nemecka" sa stala najfrekventovanejším propagačným sloganom týchto režimov).

-pokračovanie-

Prvý pokus preklenutia hraníc medzi východnou a západnou Európou

Doc.Dr. Jozef Mravík, CSc.

Ako hovorí známe príslovie, história je učiteľkou života. Lenže „práve história, ako to nedávno napísal renomovaný slovenský spisovateľ Ján Tužinský, sama nám dokazuje pravý opak. Ľudstvo všetky chyby, ktorými prešlo a prechádza skôr opakuje, ako by sa z nich malo poučiť“. Napriek tejto pochybnosti a nepoučiteľnosti dejiny majú pre potomkov trojjedinný význam:

Po prvé, každé historické obdobie má svoj vnútorný zmysel – akoby do seba uzavretý - vyplývajúci zo záujmov vtedajšej spoločnosti alebo jej protagonistov,

po druhé, z tohto pozorovania vlastnej histórie možno vyvodit' posolstvá, ktorými akoby sa každá generácia obracala k budúcnosti,

po tretie, každá generácia hľadá v histórii oporu pre vlastné snaženie, odpovede na vlastné spoločensky aktuálne otázky, ktorých je v dnešnej hektickej dobe neúrekom.

Vyznávači módného postmodernizmu, (najmä zo zahraničia) nás vyzývajú, aby sme do rúcha globalizácie a integrácie zabalili aj našu minulosť, vedomie o sebe, o svojom štátnom a národnom bytí. Je to ponuka hlbokaj rezistencie, výzva k pasivite. Toto nie je možné, pretože naša minulosť a naše dejiny sú v nás, neležia kdesi ďaleko za nami, nie sú anachronizmom zakrývajúcim nedostatok akejsi „skutočnej“ histórie slovenského národa. Prezentujeme nimi vlastný pocit príslušnosti k historickému spoločenstvu vymedzenou kultúrnou identifikáciou. Preto, alebo práve preto naše návraty do minulosti a projektovanie budúcnosti sú za jediným účelom, aby sme správne pochopili prítomnosť. Tak, ako sa človek nemôže zriecť svojej mladosti, ani národ nemôže poprieť svoje dejiny, svoje kultúrne tradície. Mladosť i dospelosť sú práve takou integrálnou súčasťou človeka, ako história pre národ.

Slovenská tvorivá inteligencia sa už dlhší čas zamýšľa nad otázkou príčiny pretrvávania del'by Európy na časť západnú a východnú. Vytvára sa reálna obava, že sa súčasným integračným snahám, ktoré vychádzajú z atlantickej Európy, nedarí preklenúť staré rozdiely medzi helenistickým a latinizujúcim dedičstvom alebo priestorov premietnutým dedičstvom východorímskej a západorímskej ríše. Zdá sa, že chýba nadhľad na mnohovrstevnosť kultúr. Ich vzájomné prelínanie a koexistencia by nemali viesť k úvahám o zachovaní medzipriestorov a udržiavaní hraničných zón európskych kultúrnych a jazykových realít.. Nie tvorba separátov Európy, ale práve naopak, tvorba priestorov zvýšenej spolupráce a zvýšených interakcií by sa mala dostať do popredia záujmu. To sa týka aj obáv presunutia Schengenskej hranice do strednej Európy.
/Pozri: Koloman Ivanička, Globalistika, Univerzita Mateja Bela,

Koncom júna roku 2001 sa konala v Nitre medzinárodná konferencia, ktorá okrem iného analyzovala vplyv Cyrilometodských tradícií na európske myslenie, na národné povedomie. Konferencia poukázala na významnú historickú skutočnosť, že Cyrilometodská misia na Veľkej Morave bola prvým pokusom preklenúť hranicu medzi západom a východom a integráciou rozdielnych jazykov a kultúr znova spojiť Európu. Išlo o širšie chápanú integračnú stratégiu Európy ako bola karolínska koncepcia reštaurovaná Frankmi, ktorej sa do popredia dostali mocenské prístupy, ktorým sa podriaďovala jazyková tolerancia, inkulturalizácia i európsky dialóg o kresťanskej doktríne. Slovanská Európa, ktorá mohla a mala spájať východ a západ bola neblahou činnosťou Frankov voči prvému slovenskému učilištiu, (vyhnanie žiakov Cyrila a Metoda na východ) tiež rozdelená. Tým však ani Európa ako celok nemohla dýchať oboma stranami pľúc (metafora Jána Pavla II.) . Bola to koncepcia parciálneho mocenského a hegemonisticky riadeného univerzalizmu. Cyrilometodská tradícia naopak vytvárala predpoklady pre integrovanú Európu národov a kultúr. Cyril a Metod boli preto oprávnené prehlásení za patrónov celej Európy. Karolínska tradícia mala len parciálny charakter a prerastala aj v križiackych výpravách do rivality s východnou Európou. Treba otvorene nastoliť otázku či lúnia mocenského partikularizmu, ktorá viedla až k otvorenému boju križiakov proti Východorímskej ríši a vyvráteniu Konstantinopola križiakmi v roku 1204 nemá byť mementom pre súčasné udalosti na Balkáne. Pád Konstantinopola síce otvoril priestor západnej Európe na blízkovýchodné trhy, ale súčasne otvoril i priestor pre expanziu Osmanov do Európy. Bitka na Kosovom poli roku 1389 otvorila Turkom cestu k ovládnutiu Balkánu, vyvraždeniu a vytláčeniu slovansko-kresťanského obyvateľstva z Kosova a k ďalšiemu prieniku do strednej Európy (i na Slovensko). Je tu otázka, nemá táto tradícia i svoje dnešné dozvuky v Kosove, Bosne a v Macedónskej republike?

Príznačné je, že kým Vatikán vyhlásením Pápeža Jána Pavla II. sa za tragický čin križiakov ospravedlnil pravoslávnej cirkvi (v roku 2001), EÚ mlčí (aj keď s výhradami), podporila bombardovanie Zväzovej republiky Juhoslávie vojenskými silami NATO. Ide však o problém, ktorý nemožno riešiť vojensky. Tak sa v týchto historických priesečníkoch dejín stráca perspektíva jednotnej Európy v egoistických a partikulárnych záujmoch. Stráca sa a nevyužíva sa význam postavenia Slovanstva (i keď mnohovrstevného) ako potenciálnej a jednotiacej sily Európy. Preto je namiesto i otázka: aký model Európy sa bude realizovať v budúcnosti? Bude to *model cyrilometodský* alebo *model wickingovský* (označenie podľa predstaviteľa franskej mocenskej a cirkevnej reprezentácie v Nitre. Biskup Wicking predstavoval hlavnú opozíciu voči cyrilometodskej misii na Veľkej Morave), *model politického, náboženského i kultúrneho ekumenizmu* alebo *model mocensko-hegemonistický*?

Zo štúdie **doc.Dr. Jozefa Mravíka, CSc. Eurointegrácia - objektívny vývojový proces alebo mýtus?** v knihe Medzinárodného fóra Vyslanci Slovanstva, ktorá pod názvom **EURÓPSKA ÚNIA - NÁDEJE A POCHYBNOSTI** vyjde roku 2004 v edícii Slovensko - Európa – Svet.

Cyrilo-metodská otázka aktuálna i dnes

PhDr. Stanislav Bajaník

Začiatkom júla 2004 sme boli svedkami bohatšej prítomnosti Slovákov žijúcich v zahraničí, u nás na Slovensku. Ako mnohí tvrdia aj v ich otcovskej a materinskej vlasti. Sotva si vždy uvedomujeme, že mimo nás žije na svete vyše dvoch miliónov občanov, ktorí sa môžu, a mnohí sa aj hlásia k slovenským koreňom. Takmer 40 percent Slovákov žije na ostatných kontinentoch tohto sveta, a ich osudy sú súčasťou našich národných, kultúrnych a spoločenských ziskov i strát. Sú naši a my sme ich - bohužiaľ - mnohí z nich akosi zložito prekonávajú prekážky, ktoré im ešte stále nastavuje naša byrokracia a často sťažuje ich pobyt a práva na suverénnom území

Slovenska, ktoré si viacerí osobitne ctia a vážia, a kde sa s úctou a pietou aj vracajú.

Možno aj začiatok Matičného svetového festivalu slovenskej mládeže, ktorý sme 4.júla t.r. naštartovali pri pomníku sv. Cyrila a Metoda v Komárne je tiež okamihom, kedy by sme nemali zotrvať v presvedčení, že Slováci žijúci v zahraničí nemajú s nami nič alebo len málo spoločné.

Naskytá sa teda otázka: Kde by sme si mali my Slováci pochutnať na svojich špecialitách duchovnej, národnej i medzinárodnej povahy, ak by to nemalo byť na piedestáli posolstva sv. Cyrila a Metoda, sviatok ktorý je dnes už nielen národný, ale má i štátny a medzinárodný dosah. Kde by si mali Slováci najviac uvedomiť ich vstup do kultúrnej a duchovnej Európy, ak nie v diele a daroch tejto misie, ktorá nám ďaleko skôr, ako si to mohli dovoliť dnešní Nemci, Francúzi, Maďari, Angličania - a mohli by sme pokračovať ďalej - preložila do národného jazyka aj Bibliu. Dokázala panstvu latinčiny, hebrejčiny, gréčtiny, že sa im vyrovná aj staroslovenčina. V 9.storočí to bol - a to si pripomínajme Slováci a Slovania - to bol štvrtý liturgický, literárny jazyk v Európe, povolený pápežskou kúriou, najvyššou svetovou autoritou, čo na svoju dobu predstavovalo asi taký význam, ako keby dnes vyhlásili slovenčinu za diplomatickú reč. A div sa svete, po jazyku starých Slovákov a Slovanov je tu jeho dieťa slovenčina, ktorá sa stáva na úrovni unifikovanej Európy jedným z oficiálnych jazykov.

Sme si vôbec vedomí, aký má toto zopakovanie slovenskej jazykovej prestíže v Európe i vo svete význam, ak vieme, že na prelome tisícročia ani jeden z týchto jazykov okrem staroslovenčiny nemal európsku pravopisnú podobu.

Ak si ekumenickou bohoslužbou v Komárne takmer pod pomníkom sv. Cyrila a Metoda, v chrámoch na Slovensku, i pri štarte Matičného svetového festivalu slovenskej mládeže pripomíname aj tieto prvenstvá a rarity, nemali by sme sa vyhnúť otázkam, ako ich vieme premietnuť do nášho života, ako ich umiestniť do duše mladých Slovákov, vysoko vzdelanej, informatizačne, ekonomicky vybavenej mládeže, ktorá a ocitáva i dnes v spleti jazykov a musí sa s

ňou vyrovať nielen doma, ale i vo svete.

Slovenčine, ako dcére staroslovenčiny nekvitnú ruže všade, ba už ani na Slovensku. Napriek tomu stovky mladých Slovákov, ktorí sa ocitávajú uprostred nás, práve nás završujú prekvapia omnoho čirejšou ľubozvučnejšou slovenčinou, akou hovoríme povedzme aj my.

Slováci sa v cudzine a kdekoľvek ich zahnal osud, sotva nechali zahanbiť. Len keď si uvedomíme, že v časoch, keď na Slovensku celá generácia nevedela, čo sú to hymnické národné piesne, slovenské deti vo Vojvodine, v USA, Kanade i v Austrálii, ale i v západnej Európe a na svetových festivaloch mládeže spievali, recitovali Martina Rázusa, citovali Andreja Hlinku, spievali piesne Mikuláša Schneidera Trnavského, ovládali bohatý repertoár duchovných slovenských piesní. Keď sa dnes ocitneme na svadbách alebo posedeniach Slovákov v Rumunsku, vo Vojvodine a inde, s úžasom obdivujeme ich vzťah k národnej tradícii, piesni, slovu a k slovenskosti - a žijú dlhé desaťročia mimo územia suverénnej Slovenskej republiky.

Dnes sú stovky na území nášho štátu. Obdivujú stopy po sv. Cyrilovi a Metodovi, o ktorých často vedia viac, ako niektorí naši maturanti, zžívajú sa s tou krajinou, porovnávajú si učebnice, príručky so scenériou Slovenska... Povedzme to priamo: mnohým sa sem ťažko prichádza, ale ešte ťažšie odtiaľto odchádza. A musia.

Musia sa často vracáť do nežičlivého prostredia a smutne povzdychnúť nad ľahostajnosťou Slovenska nad ich osudom. Raz darmo, aj Slováci v Európe a vo svete sa stali predmetom asimilácie a úbytku. Počiatkový entuziazmus schladili aj nové legislatívne, ba i strategicko-politické postupy jednotlivých krajín, štátov a slovensko-slovenské vzťahy sa ocitli na novej úrovni. Otvorili sa dvere slovenskej emigrácii, ktorú vyhnal režim po roku 1945, domáce prostredie sa začalo zoznamovať s ich dielom, ich takmer 50-ročným zápasom o nastolenie slovenskej štátnej a národnej suverenity. Je to škola, ktorá v dejinách Slovenska a kultúrneho sveta postavila na nohy najvýznamnejšie informácie o nás v čase bolševického útľmu, aby cez diplomaciu, memorandá, vedecké diela upozornila demokratický svet vo svetových jazykoch na situáciu na Slovensku,

o Slovákoch a o Slovensku. Sú to vedci, umelci, technici, vynálezcovia, diplomati, univerzitní profesori, ale i prostí, jednoduchí ľudia, ktorí keď počuli Slovensko a Slováci púšťali slzy, financie, odvahu, ohotu a investície.

Ak sme odštartovali slovensko-slovenské matičné dni na Slovensku, treba oceniť ich prínos, ale aj ich festivaly, festivaly slovenskej mládeže po roku 1980, žiaľ, mimo územia Slovenska, kde sa zúčastnili tisíce ich detí, mladých Slovákov zo všetkých kontinentov - a vždy chvalabohu v posolstve sv. Cyrila a Metoda. Naposledy sa tak stalo v roku 1989, keď Svetový kongres Slovákov neuspel vo vtedajšej vláde, ani vo vtedajšom vedení Matice slovenskej a mládežnícky festival v rakúskom Semmeringu sústredil stovky mladých zahraničných Slovákov na druhú stranu Dunaja, aby aspoň takto pozdravili Devín, Bratislavu z tejto strany sveta. Bola to opäť Matica slovenská, ktorá sa stala adresátom tisícok nových, dovtedy zakazovaných slovenských hostí a na jej pôde vyrástla aj tradícia nových stretnutí slovenskej mládeže z celého sveta.

Som si vedomý skutočnosti, že v zložitej situácii, v akej sa ocitáva Slovensko a Slováci doma - nielen oni - sa na slovenský svet pamätá málo a skromne. Neskromne sa v diaspóre i zahraničíu venujú susední Maďari, Poliaci, Česi, ale i vzdialenejší Chorváti, Srbi či Rumuni. Ak by sme mohli byť konkrétnejší, pripomeňme, že štátny príspevok, teda príspevok z našich daní, činí na jedného Slováka žijúceho v zahraničí - pokiaľ ide o podporu na ich kultúru, umenie, slovenčinu - ročne sotva 2-3 Sk. Ak by sa tieto straty nekompenzovali slovensko-slovenskými priateľstvami a stykmi zabezpečovanými miestnymi odbormi Matice slovenskej, domami MS, jej strediskami, obcami a mestami, boli by takmer anulované. A to všetko bez akéhokoľvek štátneho príspevku.

Ocitáme sa teda pred otázkou, ako si vieme posolstvo sv. Cyrila a Metoda v slovensko-slovenskej spolupatričnosti, pomoci, vzdelanosti, súvzťažnosti premietnuť do našich moderných stykov ... Či sme skutočne dostatočne vyzbrojení chrániť svoju identitu, svoju rodinu, svoj mrav, etiku a duchovný esprit pred tlakom bezbrehej globalizácie, amerikanizácie, ak teda zisťujeme, že pre tieto hodnoty

sa verejne nevytvárajú kapacity, ani investície a tlakom na oslabenie aj našej národnej identity plynú bohaté zahraničné zdroje.

Je pozoruhodné, ako sa slovenské osudy na slovenskom juhu a v slovenskom svete zbiehajú. Je nepochopiteľné, ako sa exekutíva, zodpovedná za ich kultúru, vzdelanostnú vitalitu vzdáva svojich elementárnych povinností. Ak to máme povedať obrazne, slovenčina, identita na oboch stranách Dunaja, Tatier i Karpát oslabujú. A to napriek medzinárodným záväzkom, zmluvám, ktoré je štát povinný plniť aj voči diaspóre.

Nežime v presvedčení, že je to správny trend. Zjednotená Európa je založená na sile národných spoločnstiev. Tie sú nositeľmi kultúrnych a duchovných hodnôt. Predstavujú prínos alebo stratu v tvrdej konkurencii so svetom. Spájanie sa Maďarov, Poliakov, Čechov, Nemcov a iných je dôkazom, že štát na periférii a trpieť ohrozenie identity by bola sprenevera voči cyrilo-metodskému posolstvu. Tí by sa prví mohli spýtať, čo ste Slováci urobili, aby ste náš základ zveľadili, rozmnožili, rozšírili a obhájili, v modernej Európe, kde sme vás už pred tisícročím posunuli a ako ste uspeli. Či ste hodní toho dedičstva aspoň tak, ako si ho vážia - povedzme Bulhari, Macedónci, Slováci žijúci v zahraničí. Prečo ste nedokázali udržať kvalitne a kvalifikovane slovenské školy v Čechách, Maďarsku, Poľsku, Chorvátsku, prečo zanikajú slovenské farnosti a centrá v Amerike, Kanade i Austrálii, prečo len ťažko a zložito obsadzujeme slovenskými kňazmi slovenské enklávy vo svete, prečo oslabujete slovenskú pôvodnú tvorbu a zamlčujete národné hodnoty, prečo, prečo ...

Naskytá sa cyrilo-metodská otázka, prečo sa znižuje vaša autorita, prečo sa správate ponížujúco, prečo sa vzdávate svojho imania, prečo sa uťahujete do chrámov a mlčíte, ak sa slovensko-slovenská katedrála otriasa vo svojich základoch.

Na druhej strane kto ocení skutočnosť, že v ťažkých podmienkach žije slovenská pieseň, báseň, román, kniha, ktorá má často väčšiu hodnotu ako na Slovensku, ale i vedecké dielo, tanec, modlitba ďaleko od nás, kto ocení, že na maturitných stretnutiach, univerzitných večierkoch, rodinných stretnutiach sa hodiny po

slovensky spieva, zabáva, čo je u nás už takmer jedinečnosť a rarita.

Denne máme možnosť na pôde Matice slovenskej počuť poznámky tohto typu Slovákov zo všetkých končín sveta. Kto sa postará týmto sestram a bratom o odpovede na ich zistenia a prekvapenia, ak nie my spoločne na Slovensku.

K 60. výročiu SNP

Mgr.art. Pavol Janík, PhD

Desaťročiam, ktoré nasledovali po ozbrojenom vystúpení v rámci Slovenského národného povstania, tiež nechýbali dramatické zvraty - a to aj vo vzťahu k hodnoteniu tejto významnej udalosti našich moderných dejín. Ak sa pred prelomovým rokom 1989 už ustálil spoločenský postoj k SNP a vyzeralo to tak, že už k nemu vlastne niet čo dodať, že už o ňom vieme naozaj všetko, pod závanom slobody sa i veci zdanlivo skamenené, raz a navždy vytesané do pomníkov a naveky odliate do bronzu znovu dali do pohybu.

Zoči-voči úsiliu postľudáckych kruhov urobiť z 29. augusta 1944 najčiernejší deň slovenskej histórie, ale aj zoči-voči pretrvávajúcim tendenciám zľahčovať konkrétne zločiny, ktoré sú vraj nevyhnutným sprievodným javom všetkých ozbrojených konfliktov, i zoči-voči prehliadnutiu reálnych geopolitických súvislostí a dlhodobých geostrategických dôsledkov SNP, treba k jednému z kľúčových a osudových momentov našej nedávnej minulosti zaujať zreteľné, zrozumiteľné a nanajvýš racionálne stanovisko.

Treba jednoznačne konštatovať, že Slovenské národné povstanie predstavuje náš vlastný autentický a rozsahom naozaj neprehliadnuteľný príspevok k celoeurópskemu protifašistickému odporu.

Určité mocenské kruhy sa už pokúšali vygumovať Slovenské národné povstanie z histórie - zdanlivo paradoxne, ale v skutočnosti úplne logicky spolu s tzv. slovenským buržoáznym nacionalizmom a jeho predstaviteľmi, ktorých osudy sa organicky spájali práve s

Povstaním. To sa písali 50. roky a vo vlne represálií, ktoré rozpútal a ktorým neskôr i sám tragicky podľahol generálny tajomník KSČ Rudolf Slánsky (otec súčasného veľvyslanca Českej republiky v Slovenskej republike) boli brutálnemu mučeniu na úrovni metód hitlerovskej nemeckej štátnej tajnej polície vystavení poprední slovenskí ľavicoví intelektuáli - napríklad fenomenálny básnik Ladislav Novomeský a významný politik Dr. Gustáv Husák. Práve on ako bývalý stalinský väzeň a neskorší hlavný normalizátor sa na základe vlastných bolestných skúseností najväčšmi pričínal, že dôsledky sovietskej okupácie v aguste 1968 nemali podstatne monštruóznejší charakter.

S nárastom politického sebedomia, ktoré v plne demokratických podmienkach prirodzene vyústilo do slovenskej nezávislosti, začiatkom 90. rokov začalo určitým kruhom Slovenské národné povstanie pre zmenu vyhovovať ako symbol odporu proti slovenskej štátnosti. Treba otvorene pripomenúť, že hra s touto kartou sa ešte neskončila - nielen v niektorých zahraničných mocenských laboratóriách, ale ani v centrálach niektorých slovenských politických strán a koalícií.

Zodpovední predstavitelia nášho verejného života bez ohľadu na to, či patria k opozícii alebo vládnej garnitúre - ak sa pokladajú za autentickú reprezentáciu suverénnej krajiny - by mali dôrazne poukázať na skutočnosť, že odmietavý postoj k slovenskej štátnosti bol a je zásadným politickým omylom.

Principiálne nezmierenie sa s pronacistickým politickým režimom a hrubým porušovaním ľudských práv nemožno stotožňovať so zavrnutím idey národnej svojbytnosti. Treba tiež jednoznačne konštatovať fakt, že súčasná demokratická Slovenská republika sa nehľási ku kontinuite so Slovenskou republikou z vojnového obdobia, má iné hranice a hlási sa k demokratickej tradícii československého štátu, ktorého sukcesiou sa vytvorila. Pripomeňme i okolnosť, že o obnove Československa po II. svetovej vojne, ako aj o začlenení obnoveného Československa do sféry vplyvu Sovietskeho zväzu sa reálne rozhodlo už pred vypuknutím Slovenského národného povstania v rámci povojnového usporiadania Európy na báze dohody

vítězných mocností. Súčasťou tohto procesu bolo uznanie Benešovej exilovej čs. vlády v Londýne a historická zmluva medzi E. Benešom a J. V. Stalinom z roku 1943.

Slovensko ako zvrchovaný a demokratický štát musí mať prirodzenú ambíciu byť nielen objektom, ale predovšetkým subjektom vlastného dejinného pohybu. Na to by mali myslieť súčasní slovenskí politici nielen pri oslavách 60. výročia Slovenského národného povstania, ktorému nepochybne prináleží pevné a čestné miesto v novodobej histórii našej vlasti, pretože dáva jej štátnopolitickým východiskám nezmazateľný punc spontánneho odmietnutia všetkých foriem totalitarizmu.

SLOVANSKÁ KULTÚRA

Umenie počúvať

Motto:

Skutočnosť je poznaná nevyhnutnosť počúvať druhých,
ale poznaná nevyhnutnosť počúvať jeden druhého. Od začiatku
prevratu šlo len o jedno:

O slobodu kapitalizovať peniaze nadobudnuté buď
poctivo alebo nepoctivo. Teda o to ide zmocniť sa
Manhattanu za hrst korálok, rozheganú
mušketu a

načatú fľašku ohnivej vody.

A čo je demokracia? Vláda ľudu. Aby si ľud naozaj
mohol vládnuť a nie len raz za niekoľko rokov hádzat'
lístoček do urny, na to treba oveľa viac než len
demokraciu skloňovať vo všetkých pádoch.

Skúsenosť nás učí, že mierom sa najvehementnejšie
oháňajú bojovníci a demokraciou bábkoherci vodiaci
ľudí za nos. Ešte som nevidel, že by existovalo
ministerstvo útoku, vždy - aj u najzaritejších
agresorov - sa nazýva ministerstvom obrany.

Karel Sýs

prezident Únie českých spisovateľov
/Slovanská vzájomnosť december 2003

Neviem, či by umenovedci boli ochotní zaradiť do vznešenej
kategórie umení aj umenie počúvať. Asi sotva. Veď počúvanie samo
o sebe nie je žiadna tvorivá činnosť nevznikajú pri ňom nijaké

hodnoty. Od toho, kto počúva, sa nevyžaduje nič viac, ale počúvané pochopiť. A predsa si myslím, že bez tohto umenia nie je človek dostatočne "kompletný". Isteže, podstatou komunikácie medzi ľuďmi je a vždy bude predovšetkým dialóg. Lenže dialóg, pri ktorom sa má dospieť aj k určitému poznaniu, či vzájomnému porozumeniu, si vyžaduje, aby sme si skôr, ako kladne, či záporne zareagujeme vypočuli i názory a argumenty toho druhého. Bolo by ideálne, keby sme takýto, na sebaovládanie dosť náročný princíp dokázali dodržiavať v našom každodennom živote.

Škoda, že čoraz častejšie sme svedkami opaku. Až napokon sa môže stať, že jedinými ľuďmi, ktorí nás so záujmom a pozorne vypočujú, sú až psychológovia, či dokonca psychiatri. Niet sa teda ani veľmi čo čudovať, že najmä títo odborníci na problémy ľudskej duše už pomaly nevedia, kde im hlava stojí, toľko pacientov čaká na ich pomoc pred ich ordináciami, alebo psychiatrických oddeleniach nemocníc. Tie sú momentálne až alarmujúco preplnené, a asi nie náhodou...

My, naplno zamestnaní ľudia, si už nevieme na počúvanie iných nájsť čas. Rodičia nemajú kedy počúvať, čo im chce povedať alebo aspoň svojím správaním sa naznačiť ich dieťa, a potom nechápu, prečo sa im napokon výchova vymkne z rúk. Manželia radšej sedia a unavene podriemkávajú pri bezduchej obrazovke, akoby sa mali otvorene pohovárať o svojich pocitoch a myšlienkach. A krivka rozvodovosti nám "utešene" stúpa, hoci by azda ani nemusela keby ... Nechcem tvrdiť, že nechota počúvať sa navzájom je jedinou príčinou týchto negatívnych javov - veľa z nich má na svedomí ťaživá ekonomická situácia mnohých našich rodín, sociálna neistota, preťaženosť v práci, či naopak, dlhodobá nezamestnanosť, atď., atď. Ale nedostatok empatie, ktorá sa dá získať predovšetkým poznaním myslenia a cítenia iného človeka, či skupiny ľudí, určite patrí medzi jednu z príčin.

Pravda, niektoré manželstvá sa pre takúto zdanlivo banálnu komunikačnú bariéru nezrútiť. Iba sa partneri citovo odcudzia. "Iba"... tu však asi nie je celkom výstižné slovo. Lebo práve toto "iba" spôsobuje víťazstvo zotrvačnosti nad láskou, malicherných

hádok a šarvátok nad rozumnou dohodou, ale aj pocit osamelosti, niekedy až zúfalstva nad nemožnosťou zmeniť to.

Doteraz sme hovorili len o dôsledkoch nepočúvania sa ľudí v súkromnej rovine. Tá je síce tiež mimoriadne dôležitá, no vo svojom konečnom dopade predsa len o niečo menej nebezpečná, ako vo verejnom živote. Žiaľ, zďaleka nežijeme v ideálnom svete.

Denne sa dozvedáme o rôznych konfliktoch a nedorozumeniach, ktoré nemajú vplyv iba na danú oblasť, ale ako kruhy na vode sa šíria čoraz ďalej a ďalej. Nikto si nemôže byť istý, či ich následky nepocítia hoci aj na druhej strane zemegule... Ktovie, či by ich nebolo menej, keby mocenské zoskupenia jednotlivých štátov neboli voči sebe vedome hluché? Keby namiesto priehľadných zámienok pozorne počúvalo aj hlas svojho vyhliadnutého nepriateľa? Čo, ak náhodou hovorí pravdu? Lenže tá, ako vieme, nie vždy hrá do kariet ich ekonomicko-politickým záujmom... Ak si uvedomíme, že aj ten menší vojnový konflikt sa pri použití dnešnej vojenskej techniky môže veľmi ľahko rozrásť do väčšieho, ba až globálneho konfliktu, nadobúda každá takáto hluchota hrozivé rozmery.

Nemusíme však hovoriť len o aktuálnych celosvetových problémoch. Stačí sa pozrieť na našu domácu politickú scénu. Stačí sledovať, ako sa lídri jednotlivých strán dokážu verejne osočovať a kam až vedia zájsť v snahe ponížiť a odstaviť svojho protivníka. Ba ešte ani vnútri niektorých strán sa nevedia dohodnúť a namiesto toho, aby si pokojne dokázali vypočuť i odlišný názor a po jeho zvážení prípadne trochu ustúpiť od toho svojho, trieštia sily v žabomyších vojnách, ktoré môžu viesť len k vzniku ďalšieho politického subjektu, ďalšej názorovej skupiny, či dokonca "skupinky". Toto zbytočné štiepenie sa - opäť ako tie povestné kruhy na vode, - tiež šíri ďalej, hoci v tomto prípade nie na povrchu hladiny, ale odvrchu nadol, teda skôr ako vodný vír, ktorý sťahuje do svojich hlbín aj nás, zneistených voličov. Dnes už sotva nájdete na Slovensku čo len jednu malú obec, v ktorej by to nevrelo, keď príde reč na politiku a kde by sa každý nebil (a niekedy aj doslovne) za tú "svoju", jediná a nemennú pravdu ...

Lenže kam si máme my, ľudia bez politického vplyvu a mocenských nástrojov, íst'po príklad lepšieho spolunažívania, keď sa ani tí, ktorých ambíciou by malo byť predovšetkým zlepšenie nášho každodenného života, správajú k sebe bez elementárnej slušnosti? Áno, sú medzi nimi aj takí, ktorí ochotne, ba dokonca až notoricky radi počúvajú, lenže jedine seba. Na našu, no aj na ich vlastnú škodu.

Niekedy rozmýšľam, či by nepomohlo, keby niekto napísal "Pravidlá slušného správania sa špeciálne pre politikov". No obávam sa, že nie. *Po prvé* preto, lebo "rovná" 19-percentná daň už "odrovnala" priveľa slovenských vydavateľstiev, *po druhé* preto, lebo politikov zasa, azda na naše šťastie - nie je tak veľa, aby bolo rentabilné vydať pre nich takúto knihu a po tretie - asi by si ju len málokto z nich prečítal. Väčšina je totiž taká sebavedomá a presvedčená o svojej dokonalosti, že by sa na knihu s takýmto obsahom asi ani nemrkla ...

Anita Tešovičová

členka Spolku slovenských spisovateľov

Poučenie z krízového vývoja

Mgr. art. Pavol Janík, PhD

Literatúra nie je ani opozičná, ani koaličná - túto zdanlivú samozrejmosť treba nahlas vyslovovať a sústavne pripomínať tvorcom, vnímateľom, ale najmä politikom, ktorí zväčša nie sú spisovateľmi a často, žiaľ, ani čitateľmi.

Literatúra - napriek skalopevnému presvedčeniu ideologických manipulátorov a politických kaukliarov všetkých farieb - nepatrí nijakej strane, hnutiu, lídrovi, ani náboženskému spoločenstvu či názorovému prúdu. Literatúra dokonca - napriek prirodzenému autorskému právu - nepatrí ani spisovateľom, pretože je majetkom každého, kto prostredníctvom nej komunikuje nielen s pôvodcom

diela, ale aj sám so sebou a s celým svetom. V tomto zmysle nie je literatúra ani majetkom jednotlivých generácií a historických období, pretože má zázračnú vlastnosť faktickej nesmrteľnosti a neodňateľnú schopnosť oslovovať človeka ponad storočia a tisícročia, pričom každý percipient reflektuje konkrétne dielo na pozadí vlastnej osobnej a spoločenskej skúsenosti.

Ospravedlňujem sa každému, komu sú tieto súvislosti notoricky známe, ale pokladám za nevyhnutné zdôrazňovať aj triviálne pravdy o poslaní literatúry, o jej význame pre plnohodnotnú duchovnú existenciu ľudských bytostí, pre zušľachtovanie konzumných, nenásytných, chamtivých, závistlivých, agresívnych i pomstychtivých zvierat driemajúcich a neraz i zúriacich v animálnej genetickej vybavenosti človeka, ako aj v psycho-sociálnych konštantách a stereotypoch ľudstva.

Slovenská literatúra sa ocitla v žalostných existenčných podmienkach, ktoré môžu skôr alebo neskôr spôsobiť jej zánik. Nevedno, či ide iba o prejav entropie a neschopnosti vrcholných riadiacich štruktúr štátu, alebo o cieľavedomú demontáž slovenskej literatúry a slovenského jazyka, ktoré spolu s inými literatúrami a jazykmi málopočetných európskych národov predstavujú posledné prekážky na ceste k totálnej globalizácii (rozumej amerikanizácii, a teda i anglofonizácii) Starého kontinentu.

Hojne medializované vyjadrenia rozličných pracovníkov analytických centier, ktorí systematicky presviedčajú verejnosť o neschopnosti európskych kultúr čeliť efektívite komerčnej (predávateľnej) kultúry americkej proveniencie, potvrdzujú, že tendencia k zničeniu autochtónnych európskych kultúr nie je len spontánný prejav autodeštrukcie dožívajúceho systému európskej civilizácie, ale aj riadený proces implementácie zaoceánskeho modelu zábavného priemyslu, ktorý má nahradiť tradičné kultúrne hodnoty a ktorý je súčasťou geopolitického vplyvu USA.

Slovenská literatúra sa nachádza v stave bezprostredného ohrozenia. Živorí v otrasnej situácii, ktorú vo vzťahu k elementárnym možnostiam prežitia pôvodnej literárnej tvorby nemožno porovnať ani s jedným desaťročím druhej polovice 20.storočia - napriek ich

politickej protirečivosti či ideologickej okázalosti. Aj najrenomovanejší spisovatelia stratili pôdu pod nohami; minister kultúry Ladislav Snopko, ktorý dnes opäť pôsobí na Ministerstve kultúry SR - tentoraz ako poradca, začiatkom 90. rokov cieľavedome rozbil celoplošnú knižnú distribúciu na Slovensku; médiá programovo ignorujú slovenskú literatúru - buď ako celok, alebo aspoň jej podstatnú časť; Literárnovedný ústav Slovenskej akadémie vied sa zmenil na propagandistické pracovisko v duchu straníckych kritérií ideológa VPN-ODÚ-SKOI-DS-OKS Petra Zajaca; ak vôbec vychádzajú hodnotné knihy, tak na základe vyžobraných finančných prostriedkov, bez honorárov, bez náležitej publicity a bez všeobecnej distribúcie.

Významní spisovatelia v kuloároch diskutujú o možnosti protestovať na verejných priestranstvách, čo je vzhľadom na rozličné okolnosti, vrátane ich veku, dosť ťažko uskutočniteľný projekt. Na rozdiel od hercov spisovatelia netvorí kolektívne telesá; nepodliehajú organizačnej disciplíne; ani skupinovej psychóze č stádovitému mysleniu; neživia sa verejným predvádzaním. Štrajk v divadle je verejná udalosť, ale ako môžu štrajkovať spisovatelia? Prestanú písať? Kto si to všimne? A keby aj prestali písať, vydavateľstvá spokojne budú fungovať aj bez pôvodnej umeleckej literatúry. Aj v prípade hypotetického štrajku spisovateľov, ich diela budú čitateľom naďalej prístupné v kníhkupectvách a domácich i verejných knižniciach. Predstaviť si vážených majstrov pera ako okupujú ministerstvo kultúry a bubnujú pred ním na chodníku je viac ako absurdné.

A tak ďalej živoríme v nedôstojnom položení, ktoré objektívne zhoršujú aj vyjadrenia niektorých vrcholných predstaviteľov verejného života, ktorí si sami založili spoločenskú kariéru, prestíž a vedecko-pedagogické hodnoty na literárnej vede. Ak opakovane hovoria o prirodzenom poklese záujmu o literatúru, prípadne o tom, že slovenská literatúra neexistuje, pretože ju vždy čítalo maximálne desať ľudí, jednak klamú a vlastne len ubezpečujú všetkých primitívov, vrátane politikov a zbohatlíkov, že majú pravdu, keď literatúru ignorujú.

K neochote inzerovať v literárnych periodikách a knižných publikáciách samozrejme prispieva aj politizácia literatúry, ktorá jednotlivým časopisom, autorom a ich dielam pripisuje rozmanité politické znamienka.

A čo príslušné údy Slovenskej republiky? Verejným tajomstvom je pôsobenie privatizačnej mafie na Ministerstve kultúry SR, ktorá sa chce obchvatom cez nešťátnu inštitúciu zmocniť aj lukratívnej budovy, v ktorej sídli i Literárne informačné centrum. Strategickým cieľom tej istej skupiny je zrušenie ministerstva kultúry a presmerovanie štátnych i európskych finančných tokov do niekoľkých podobných nešťátnych inštitúcií.

Politici, ktorí v okamihu smrteľného ohrozenia slovenskej literatúry zdvihnú svoj hlas na jej obranu a prispejú k jej záchrane konkrétnym činom i ekonomickými prostriedkami, sa nepochybne a nanajvýš pozitívne zapíšu do dejín. Už dnes k nim patrí tak Pavol Rusko, ako aj Ján Čarnogurský.

Osobné svedectvo o Štefanovi Murínovi

Existuje názor, podľa ktorého spisovateľ (nech by písal o čomkoľvek) vždy píše aj (niekedy bez spojky aj) o sebe. Tento názor má však oveľa širšiu platnosť: človek ako taký, reflektujúci svet a ľudí, takisto reflektuje v podstate seba, o sebe ...

Pri mojom vstupe do klubu 2x tridsaťpäťníkov Števo Murín napísal: "Na Andrejovi som obdivoval jeho tichú vzburu proti litere v mene literatúry". Nenapísal to snáď aj o sebe?

Pamätám sa: písal som knihu socialistický realizmus v diskusii (áno, existujúci predovšetkým v diskusii) s úmyslom rozšíriť a prehľbiť hranice tohto dobového fenoménu a priblížiť ho k realite života. Murínovými slovami povedané, búril som sa proti jeho litere v mene literatúry, načo sa ma Števo raz opýtal - "A existuje vôbec nejaký socialistický realizmus?" Ja som sa ticho búril - on ho (rebelantsky či revolucionársky?) dokonca odmietol.

V knihe Dostojevského sny som uvažoval o troch komunikačných

systemoch - kozmickom, prírodnom a antropologickom, - medzi ktorými prebieha nepretržitá výmena informácií, načo Števo poznamenal: "A nebola najprv informácia a až potom komunikácia?" Začali sme diskusiu o tom, čo bolo skôr - sliepka či vajce - mňa zaujímala sliepka, ktorá znášala vajíčka (tri komunikujúce systémy), Števa vznik a obsah komunikácie, ktorú by nám mali priblížiť kozmológovia, archeológovia a antropológovia ...

Napriek tomu, že sme v detstve nosili podobné východoslovenské drelichové (pláténé) nohavice, dreváky a hádam aj bačkory a utápali sa v prízemnostiach života, zoznámili sme sa vo výšinách Vysokých Tatier na zimnom lyžiarskom kurze (ja ako prešovský gymnazista, Števo ako bratislavský ekonomista). Žili sme v povojnovej sociálnej núdzi, ale naše stretnutia a rozhovory vždy smerovali k výšinám ľudských nádejí, vízií a ideálov. Verili sme, že nastupuje nová epocha ľudstva. Možnože nás spájala aj ruská klasická literatúra (Puškin a Gogol', Tolstoj a Čechov, Dostojevskij zatiaľ nie, pretože Jermilov ho v roku 1947 nazval reakcionárom včerajška i dneška, a my sme tomu verili). Fanatická viera ruského ducha v človeka (malého, zbytočného, nového, bohočloveka) a vo víťazstvo Večného Jeruzalema sa nám prelínala s posolstvom sovietskeho vojaka, ktorý zahynul za nás neďaleko nás na Dukle. Diskutovali sme, písali básne a snívali s otvorenými očami.

Ako redaktor Prešovského vysokoškola uverejnil som na jeho stránkach na začiatku 60. rokov niekoľko Murínových básní (jedna - Ja búrku rád - znie v mojom vedomí po dnes).

Potom sa naše profesionálne osudy rozišli: Števo vykročil do politiky, ja do umenia a literárnej vedy. Politika núti ľudí, aby plnili politický program, môžu ho plniť aj tvorivo, ale v podstate konformne; veda a umenie vyžadujú, dialóg s realitou, prekračovanie reality, v podstate sú nonkonformné. Politik Murín zostal navždy aj básnikom a vedcom - dokázal totiž zosúladiť politickú konformnosť s vedecko-umeleckou nonkonformitou. Preto naše rozhovory boli temperamentné, ale vždy priateľské. A také zostali do dnešného dňa.

Dve krízy socializmu, ktoré nás zasiahli (mňa v roku 1968, jeho po roku 1989), zasiahli hlboko do našich sŕdc a vedomí, ale nie do

nášho priateľstva. Zmenili sme sa, aj keď sme zostali nezmenenými.

Števo píše dejiny sociálnych snov, ja dejiny individuálnych ľudských snov. Snívame - aj keď každý po svojom - o tom istom.

Čo to vlastne bolo - ten náš život v druhej polovici 20.storočia? Fatamorgána alebo zmysluplný zápas o dôstojný zmysel našich individuálnych životov? Dokáže sa ľudstvo poučiť zo Syzifovského, ale aj Prometeovského údely, ktorý tu bol a zostáva (či sa to niekomu páči, alebo nepáči) ako hlboká kontinuita sociálnych a duchovných túžob ľudstva, Spartakom, obrazne povedané, počínajúc a nami (mnou i tebou, Zahradníkom, dajme tomu, i Murínom) končiac?

Nepoznám iný intelektuálny zápas dneška o pochopenie včerajška (ani doma, ani v zahraničí), ako ten, ktorý nám (zatiaľ iba kuso) ponúka Štefan Murín. Spočiatku bol som zaskočený: prenikavý politológ začal intenzívne študovať štruktúru ľudského mozgu, ľudský GENOM, DNK, väzby medzi kozmickým, prírodným, sociálnym a antropologickým. Neskôr som pochopil: dejiny podstát nezačínajú nariadením mocenských štruktúr oslavovať za začiatok dejín svoj vstup na ich arénu. Všetko má svoj univerzálny i konkrétne-historický singulárny bod, ktorý predurčuje hĺbkovú podstatu javov ... Spočiatku som nechápal Murínov kladný vzťah k EÚ, ktorá zatiaľ sleduje iba ekonomické, politické a mocenské ciele - neskôr som ju pochopil ako predstupeň Európskej sociálnej únie, ktorá skôr alebo neskôr sa ohlási a možnože aj presadí.

Vedecké poznanie a umelecké tušenie, jednoznačné pojmy i iskrivé metafory, symboly a prirovnania lemujú magistrálu, po ktorej sa uberá Štefov intelekt. Jeho štúdia Zápas pokračuje (In: Labyrint sveta a Slovania, Bratislava 2003, s. 127-167) je skvostom esejisticko-poetického videnia sveta, štúdia, ktorá sa pripravuje pre edíciu Medzinárodné fórum Vyslanci Slovanstva pre rok 2004, patrí vedecko-reflektívnemu vedomiu autora.

Dva živly, dve sily, dva princípy (téza i antitéza, začiatky i konce, konformita i nonkonformnosť, pojem i obraz, Hosana i Anatóma, pocity Syzifosa i Prometea atď). tvoria ambivalentnú jednotu poznávajúceho (ale nami dostatočne nepoznaného) intelektu Štefana Murína.

Dialóg pokračuje. Števo napríklad prijíma i odmieta moju profjordorovskú víziu večného života každého individuálneho človeka (pokúsme sa myslieť kategóriami vedy piateho tisícročia našej éry!), ktorý osídli všetky planéty Vesmíru.

Ja prijímam i odmietam jeho koncepciu zániku individuálneho človeka, aby žil večný život v pojme i realite ľudstva.

Obidvaja snívame - aj keď každý po svojom - o tom istom.

Verím ... že aj po vstupe do klubu 2x tridsaťpäťníkov budeme naďalej snívať o kozmickom, prírodnom a sociálnom údele človeka, národov a ľudstva;

... že Števo čoskoro ukončí a vydá svoje svedectvo o dobe (či dobách), ktoré nás formovali i deformovali (len ako ho prinútiť, aby sme dlho nečakali?);

... že jeho výnimočný intelekt ešte dlho bude jatriť ľudské emócie a mysle a nabádať k Dobru, Pravde a Kráse;

... že bude zdravý a šťastný vedľa výnimočne vnímavej a milujúcej manželky - Galočky, vedľa detí a vnúčeniec, ktoré má tak nesmierne rád.

A ja mu to všetko (a ešte veľa iných dobrých vecí z celého srdca) želám.

Na mnogija i blagija leta, drahý môj priateľ!

Prof. Andrej Červeňák

Knihy do Vašej knižnice

Vladimír Babnič: Vo veľkej vojne MALÁ VOJNA.

Prima art., Bratislava 2004, 135 strán

V poslednom čase obohatila literatúru faktu najnovšia pútavá publikácia účastníka bojov v SNP. Autor na podklade vlastného dlhoročného výskumu v nej zaujímavou literárnou formou priblížil miesta bojov a dejateľov tejto najvýznamnejšej udalosti našich novodobých dejín. Spojil autentické príbehy s výpismi z reportáží,

tlače, publikácií účastníkov protifašistického odboja a ďalších podkladov. Publikácia obsahuje obrázkovú prílohu a chronologický prehľad udalostí.

Podľa lektorského posudku PaedDr. Jána Stanislava, CSc., riaditeľa Múzea SNP v Banskej Bystrici: "Príbehy o statočnosti, odvahe, vlastenectve, nenávisti i o láske a pomoci sú až monumentálne ľudsky vygravírované do tejto publikácie. Publikácia formou i obsahom prezentuje to najlepšie, čo v posledných rokoch vzniklo z pera slovenského novinára - spisovateľa".

Vydavateľ publikácie na počesť 60.výročia SNP znížil jej cenu z reálnych 200,- Sk na 60,- Sk. Možno si ju kúpiť v jeho predajniach: Kníhkupectvo, Obchodná 9, 811 06 Bratislava, alebo Prima art (hudobniny), nám SNP 17, 811 06 Bratislava, kde je možné publikáciu objednať i písomne.

Ing. Milan Pálka

K jubileu Ladislava Ťažkého

Hovorí sa - nomen omen - teda meno je osudové znamenie. V prípade spisovateľa Ladislava Ťažkého je to naozaj tak. Ťažký to nikdy nemal ľahké. Navyše prívlastok v jeho priezvisku vystihuje tak staršiu, ako aj novšiu historickú a sociálnu situáciu Slovákov, ktorá sa neponáša na neznesiteľnú ľahkosť bytia - skôr pripomína súvislú reťaz ťažkostí.

Ťažisko literárnych diel Ladislava Ťažkého úzko súvisí s jeho dramatickým životným údelom. Jeho tvorba nie je ľahkovážna, je skôr závažná, ale nie ťažkopádna - Ťažký má ťažké srdce, ale ľahké pero.

Autor prežil detstvo v sociálne skromných pomeroch. Jeho mladosť preťali siločiarly II. svetovej vojny, počas ktorej sa ocitol na východnom fronte, v Rumunsku, v maďarskom väzení i rakúskom zajatí. V povojnovom období študoval, pôsobil v exponovaných verejných funkciách, bol spisovateľom v slobodnom povolání i odvážnym publicistom. Po roku 1968 dve desaťročia patril k intelektuálom, ktorým normalizácia znemožňovala verejné

účinkovanie a publikovanie.

Nebudem vymenúvať či analyzovať široké spektrum významných prozaických diel a kníh esejí, ktorými sa Ladislav Ťažký nezmazateľne zapísal do dejín slovenskej literatúry druhej polovice 20. storočia a stal sa jedným zo žijúcich klasikov nášho národného písomníctva i neprehliadnuteľných mysliteľov nášho národného spoločenstva.

So spisovateľom Ladislavom Ťažkým som mal možnosť začiatkom 90. rokov dnes už uplynulého storočia urobiť štyri rozhovory publikované v legendárnom denniku Koridor. Dva sa týkali návrhu vtedy druhého najsilnejšieho politického subjektu v slovenskom parlamente - Strany demokratickej ľavice, podľa ktorej predstáv sa prvou hlavou nezávislej a demokratickej Slovenskej republiky mal stať vtedajší predseda Spolku slovenských spisovateľov Ladislav Ťažký. Návrh zdôrazňoval jeho charakternosť, zodpovednosť a schopnosť uvedomovať si riziko zneužitia moci. Jeden rozhovor bol venovaný vtedy novému románu Ladislava Ťažkého Dvanásť zlatých monarchov a ďalší bol príspevkom do ankety zameranej na víziu perspektívneho vývoja Slovenska a jeho kultúry v podmienkach rozsiahlych spoločenských zmien a najmä vlastnej samostatnej štátnosti.

Ladislav Ťažký nerozdával ľacný optimizmus, nemaľoval ružové sny a vzdušné zámky, nepodporoval vtedajšie široko propagované ilúzie o bezproblémovej budúcnosti. Naopak poukazoval predovšetkým na viaceré riziká návratu do dejín, ktoré môžu mať osudové sociálne i kultúrne dôsledky. Súčasný stav materiálneho teda i kultúrneho ducha slovenskej spoločnosti opodstatnenosť obáv Ladislava Ťažkého spred viac ako desaťročia potvrdil i pritvrdil. Myšlienky Ladislava Ťažkého obsiahnuté v umeleckých textoch i publicistických vystúpeniach sú naďalej aktuálne, živé i znepokojujúce.

Mgr.art. PAVOL JANÍK, PhD
(predseda Spolku slovenských spisovateľov)

P.S. Prozaik Ladislav Ťažký sa narodil 19.9.1924 v Čiernom Balogu.

ROZHOVOR

So spisovateľom Ladislavom Ťažkým

M. Puchovský: Ako vnímate na pozadí svojho bohatého tvorivého a spoločenského života fenomén slovanskej vzájomnosti?

L. Ťažký: Odpovedám otázkou: Existuje slovanská vzájomnosť? Alebo existovala? Nebola to len snaha niekoľkých oduševnených príslušníkov slovanských národov o upevnenie pozícií a spoluprácu slovanských národov? Iné národy túto snahu chápali ako ohrozenie svojej bezpečnosti pred mnohopočetnými slovanskými národmi. Iné, ktoré slovanským národom vládli (ako Maďari, Turci, Nemci, ale pred nimi ešte aj Tatari (Mongoli) slovanskú vzájomnosť podnes veľkým strašiakom. "Pansláv" sa im rovnal vlastizradca, ktorého treba surovo zničiť. Toto všetko je nám (ale zďaleka nie všetkým Slovákom známe. Ale ani Maďari ani iné národy sa nemusia slovanskej vzájomnosti obávať. Tá totiž nemá žiadnu silu. Čo je mne veľmi ľúto, lebo uprednostňujeme (slovanské národy) roztrieštenosť. Doteraz sme namiesto upevňovania svojej sily, posilňovali sa na úkor svojho brata. Buď zaberaním jeho územia, odnárodňovaním alebo neposkytnutím mu pomoci, nechávali sme ho napospas inému, samozrejme neslovanskému národu. Rusi porušovali Ukrajincov, Ukrajinci Rusínov, Huculov, Poliaci Ukrajincov a Slovákov, Česi Slovákov, Srbi Chorvátov, Bulhari Macedoncov až natoľko, že vo svete vznikla nejasná situácia ako to vlastne je, kto je národ a kto len jeho vetva. Aj to poznáme.

Ja som slovanskú vzájomnosť od detstva chápal ako skutočné bratstvo, niečo samozrejmé. Chápal som to detsky, čisto. Bol som na to hrdý. Priťahovala ma k nej príbuznosť jazykov, s nadšením som počúval tieto skutočné bratské reči a boli chvíľky, keď som si vedel predstaviť, že by som vedel žiť aj v jednom spoločnom "slovanskom štáte". Ale to boli naozaj len chvíľky. Zavčas som pochopil, že by to

bol zánik slovenského národa. Potvrdilo to aj menšie súštatie s Čechmi. Spojiť sa dokázali len nemecké kmene. Všetci sú Nemci.

Napriek mojim výhradám slovanská vzájomnosť existuje medzi "prostým" ľudom. Na dovolenkách i pri náhodných stretnutiach vo svete. Opäť je to jazyková /ešte stále/ blízkosť. Ale zahanbujúca "vzájomnosť" existuje vo výmene kultúrnych hodnôt. Napríklad v literatúre. Malé slovanské literatúry, aj keď by boli veľké, nie sú zaujímavé, pre čo len troška väčšie /rozumej väčších národov/. Myslím si, že my Slováci a Slovinci, Macedonci sme na tom najhoršie. Všetci Slovania dnes siahame po "západnej", t.j. anglickej, nemeckej, španielskej a talianskej literatúre ako po slovanskej. A v ekonomike? Tak tam sa o slovanskej vzájomnosti nedá ani len snívať. Zákony kapitalistickej ekonomiky, práve tak ako bývalej socialisticko-sovietskej sú neúprosné. Žiadna vzájomnosť, nijaké zľutovanie, žiadne obetovanie sa, čo by znamenalo prípadný krach, ale biznis, výhoda. Aj to je samozrejmé. Nikto na nikoho okrem seba robiť predsa nebude. Nakoniec kto drží v rukách, alebo dnes vo vlastníctve ekonomiku slovanských národov? Zväčša jej držiteľov so slovanskými národmi nemôže cítiť, lebo aj keď ich jazykmi hovoria, Slovanmi nie sú. Aj preto, pre ekonomiku, vlastníctvo sa zatláča do úzadia, alebo je vysmievaná, ba príkro odsudzovaná nielen slovanská vzájomnosť, ale aj vlastenectvo, hlásenie sa za ... napríklad za Slováka.

Napriek tomu tak ako som bol, aj keď hodne poučení zo slovanskej "nevzájomnosti" stále o nej snívam ako ju oživiť v takej podobe, aby bola na ošoh celému svetu, aby sme sa my Slováci nemuseli báť o svoju existenciu ako národ i o svoj štát. Nakoniec my si ho sami ponúkame do súštatia, či do štátu Európska únia. Raz sa teda štátu zbavíme povstaním, alebo dovolíme, aby nás ho zbavili a druhý raz

dobrovoľne, potichu. Vždy to niekto za nás ochotne urobí.

M. Puchovský: Ako vidíte v tomto kontexte miesto Slovenska v dnešnom svete?

L. Ťažký: Slováci a ich štáty vždy boli závislé na svetových búrkach. Rozhodovali o nich veľmoci a to vždy podľa toho ako im ich sloboda, samostatnosť a ich štát vyhovovali. Sme mostom, alebo aspoň mostíkom medzi východom a západom, ktorého sa zmocní raz víťaz z východu, druhý raz zo západu. A vždy ten, ktorý ustupuje vyhodí ho do povetria, aby neslúžil tomu druhému. Našou povinnosťou je brániť si ho pred jedným i druhým tým, že zavčasu objavíme výbušniny.

Čo by sme kde patrili, či k východu, či k západu, slovanskej vzájomnosti sa nesmieme vzdať ak sa nechceme hanbiť sami pred sebou. Vzdanie sa jej, aj keď je len snom, je pocit menejcnosti. Držme sa s tým mocným, ktorý nechce vojny. Ale ukážte mi ho!

M. Puchovský: *Na Devíne vznikla 1.mája 2004 obnovená Slovenská národná rada, ktorej ste sa stali predsedom. Aké sú podľa Vás jej úlohy?*

L. Ťažký: Nečakané, veľmi čudné, pre niekoho až nepochopiteľné zhromaždenie na Devíne 1. mája 2004, na ktorom vznikla zaniknutá Slovenská národná rada, na ktorom toto zhromaždenie zvolilo za predsedu SNR /jedného z troch/ bolo zúfalým výkrikom do národnej tmy, do budúcnosti v ktorej cíti nebezpečenstvo zániku slovenského národa. Áno, sú tu dve národné rady. Jedna, tá čo je pri moci Národná rada slovenskej republiky a druhá Slovenská národná rada, tá čo nevládne a nemá ani šancu vládnuť. Ale môže zatupovať slovenský národ v boji proti tým, ktorí NÁRODNÚ radu okypťili o SLOVENSKÚ. Ani tu slovenský národ nezareagoval, nezaprotestoval, jednoducho si z ústavy, spolu s parlamentom dal SLOVENSKÚ národnú radu vyhnať. Komu? No uhádnite komu?! Asi tomu, čo sa už opovážil do nej tlačiť aj svoj jazyk, jazyk neslovenský. Čudné však?

Nuž čo? SLOVENSKÁ národná rada je tu opäť a bude sa jej treba stretnúť s tou národnou bez SLOVENSKEJ. Majú si čo povedať. A musia si to povedať, lebo práve Devín, na ktorom vznikla obnovená SLOVENSKÁ nám Slovákom veľa hovorí. Ba nás

Slovákov k tomu slovenskému zaväzuje.

Aha! Nacionalizmus! Ale ba! Tôt nem ember! Stále neodvolali.

Nie! Len trocha charakteru a národnej cti a hrdosti a strachu z budúcnosti.

Pochopí nás v tomto zmysel Slovanská vzájomnosť?

Pochybujem.

O slovanskom správaní sa môjho čatára Matúša na fronte na Ukrajine i v románe Amenmária, samí dobrí vojaci by bolo treba napísať zvláštnu úvahu.

Pokúsím sa o ňu neskoršie.

SPRAVODAJCA ZSV

Aktivity Slovenskej galérie

7. januára 2004 začala svoje aktivity v priestoroch Združenia slovenskej vzájomnosti, Dobšinského 16 v Bratislave Umelecká kaviareň Slovenskej galérie. Možno si tu posediť pri káve, čaji a iných chuťovkách. Kaviareň je ideálna pre uzavretú spoločnosť (pracovné stretnutia, školenia, vernisáže, malé oslavy a iné podujatia pre cca 20 osôb).

Pred oficiálnym otvorením nadviazala Slovenská galéria s.r.o. úzke kontakty s Detsvianskou umeleckou kolóniu so sídlom v Detve, ktorá v umeleckej kaviarni uskutočňuje prezentáciu svojich členov formou výstav obrazov, keramiky a fotografií. Pravidelne organizuje vernisáže a pozýva do kaviarne priateľov umenia, zástupcov veľvyslanectiev viacerých slovanských krajín i významných osôb zo Slovenska pôsobiacich v kultúre a politike. Detsvianska umelecká kolónia prezentuje činnosť približne 40 profesionálnych i amatérskych umelcov zo Slovenska, ale aj viacerých umelcov zo slovanských krajín.

Do októbra tohto roku bolo uskutočnených v Umeleckej kaviarni Slovenskej galérie s.r.o. už 9 úspešných vernisáží:

Na prvej vernisáži (7.1.-9.2.) sa predstavili nasledovní maliari: akad. maliar Milan Herényi z Bratislavy, Zuzana Bobovská z Bratislavy (členka Umeleckej besedy Slovenska), Robert Haček z Plaveckého Štvrtku, Rasťo Andris z Bratislavy, Jaroslav Šulek z Lučenca (člen Umeleckej besedy Slovenska). Išlo o prvú prezentáciu Detsvianskej umeleckej kolónie a jej viacerých členov.

Na druhej vernisáži (10.2.-15.3.) sme prezentovali dielo umelca zo Záhoria, z Plaveckého Štvrtku maliara Roberta Hačeka. Vystavoval tu svoje krajinky z Detvy a okolia a tiež svoje kytice kvetov.

Na tretej vernisáži (16.3.-7.4.) vystavovala Vera Yurkova z Mogilieva v Bielorusku so svojimi dielami, ktoré vytvorila na pleneri v Detve a Banskej Štiavnici, in memoriam vystavila aj diela svojho manžela Valeria Yurkova a popri nich prezentovala svoje práce aj amatérska maliarka z Nitry pani Alenka Drahošová.

Na štvrtej vernisáži (8.4.-28.4.) sme prezentovali výstavu fotografií dvoch členov Detvianskej umeleckej kolónie a to mladej a perspektívnej fotografky Michaely Špačkovej a amatérskeho fotografa Ing. Jaroslava Maceka. Michaela Špačková prezentovala svoje počítačovou grafikou spracované veľkorozmerné fotografie zo štúdií so silným erotickým nábojom. Ing. Jaroslav Macek tu vystavil súbor fotografií pod názvom "Detvani", kde ukázal súčasný život tancujúcich Detvanov v krojoch na rôznych akciách v ostatných rokoch na Detve a na podpolianskych folklórnych slávnostiach v Detve.

Na piatej vernisáži (29.4.-12.5.) sa predstavila maliarka a vynikajúca keramička Anka Rusinkovičová z Kováčovej, peknými obrazmi s kombinovanou technikou a nádhernou a jedinečnou keramikou vo forme váz, tanierov i keramických obrazov.

Na šiestej vernisáži (13.5.-20.6.) sa prezentovala martinská maliarka akad.arch. Kristína Šubjaková so svojou jemnou a veľmi peknou tvorbou aktov i kytíc kvetov a rôznych abstrakcií.

Na siedmej vernisáži (21.6.-22.7.) sa v Bratislave predstavil Rast'o Andris, rodák z Detvy, dnes redaktor Slovenského rozhlasu, mladý maliar a fujarista.

Na ôsmej vernisáži (23.7.-5.9.) svoju tvorbu súhrnne predstavil Jožo Kajan zo Pstruše, člen Detvianskej umeleckej kolónie, Umeleckej besedy Slovenska a Zvolenskej sedmičky.

Na deviatej vernisáži (6.9.-), ktorá ešte trvá uviedla svoju dlhodobú maliarsku a básnickú tvorbu Elenka Králiková-Bračoková.

Ing. Jaroslav Macek

podpredseda ZSV a konateľ Slovanskej galéria s.r.o.

Slovensko-bieloruské vzťahy

Katedra slovanských jazykov FiF Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici a Slovenská rada Združenia slovanskej vzájomnosti v spolupráci s partnerskými inštitúciami na Slovensku a v zahraničí v dňoch 12. a 13. novembra 2004 usporiada na pôde Filologickej fakulty UMB v Banskej Bystrici medzinárodnú interdisciplinárnu konferenciu Slovensko-bieloruské vzťahy, ktorej problematika nebude obmedzená iba na vzťahy jazykové, literárne a kultúrne, ale v širšom zábere na vzťahy historické, etnologické, ekonomické, politické atď.

-redakcia-

Za Antonom Sojčákom

S hlbokým zármutkom oznamujeme členom nášho občianskeho združenia, že 2. augusta 2004 nečakane opustil naše rady vo veku 73 rokov vzácny človek a kolega

PhDr. Anton Sojčák,

dlhoročný aktívny člen Slovenskej rady a predseda Okresnej rady Združenia slovanskej vzájomnosti v Dolnom Kubíne.

Klaniame sa obetavej a činorodej práci Dr. Antona Sojčáka, ktorou kládol svoj osobný rukopis na novú stránku kapitoly vzájomnej spolupráce medzi slovenským národom a ostatnými slovanskými národmi.

Svoje slovanofilstvo vždy chápal v duchu Kollárovhovho epigramu:

Keď zavolaš Slovan, nech sa Ti ozve Človek.

Česť jeho nehynúcej pamiatke
Doc. Jozef Mravík, CSc.
predseda ZSV

Správy zo slovanského sveta

MINSK – Budúci, už deviaty Všeslovanský zjazd, sa bude konať 1.-3. júla 2005 v Minsku, hlavnom meste Bieloruska. Rozhodol o tom Medzinárodný slovanský výbor (MSV), ktorý sa zišiel 26.júla tohto roku v bieloruskom meste Gomel. Prípravou zjazdu poverili Slovanský výbor Bieloruska na čele s jeho predsedom, poslancom Sergejom Kost'janom. MSV vzal na vedomie snahu národných slovanských výborov v Bulharsku a Srbsku usporiadať vo vhodnej dobe konferenciu južných Slovanov.

PRAHA – Česká republika už prerobila na cestovnom ruchu kvôli vízovej povinnosti s Ruskom 19 miliárd korún. Túto čiastku by podľa údajov českého ministerstva pre miestny rozvoj utratili turisti z Ruskej federácie, ktorí nedostali za posledné štyri roky vízum, alebo ktorí pre komplikácie s vybavovaním víz plánovanú cestu do Česka zrušili.

KYJEV – Za zväz slovanských národov sa vyslovilo 23% Ukrajincov. Pred pripravovaným summitom Spoločného ekonomického priestoru Ruska, Ukrajiny a Bieloruska, ktorý má začať fungovať v roku 2005, urobili sociológovia prieskum verejnej mienky v týchto troch štátoch. Výrazná väčšina opýtaných sa vyjadrila za ekonomickú integráciu.

BELEHRAD – Srbsko získa za dlh ZSSR vojenskú techniku. Na ponuku vlády Ruskej federácie pristúpil na začiatku augusta t.r. minister financií Republiky Srbsko a Čierna Hora Mladan Dinkič. Dlh, ktorý podľa belehradského denníka Glas javnosti činí 288 mil. amerických dolárov, tak bude z prevažnej časti vyrovnaný.

KYJEV – Ukrajina vyškrtla požiadavku vstúpiť do NATO a EÚ zo svojej vojenskej doktríny. Uvádza to týždenník Russkij vestník

č.16/2004. Rozhodnutie prijala Rada národnej bezpečnosti a obrany Ukrajiny 6.júla, prezidentský dekrét bol podpísaný 15. júla 2004.

- SV-

Stanoviská Medzinárodného slovanského výboru

Medzinárodný slovanský výbor, ktorý sa 26.júna 2004 zišiel v bieloruskom meste Gomel, vyjadril svoje stanoviská k niektorým aktuálnym medzinárodným otázkam. Tri jeho rezolúcie uverejňujeme v plnom znení:

Výzva vládam Poľska, ČR a Slovenska:

Za prijatie právnych opatrení proti navráteniu konfiškovaného majetku príslušníkov nemeckých menšín z Poľska, Československa a Maďarska odsunutých podľa rozhodnutia postupimskej konferencie

Medzinárodný slovanský výbor (MSV) posúdil situáciu v Poľsku, ČR a Slovensku po ich vstupe do Európskej únie. Členovia MSV, ale i členovia slovanských výborov uvedených krajín, ktorým leží na srdci blaho svojich národov, obhajujú právo svojich spoluobčanov na šťastný a spokojný život, obhajujú právo na obranu svojho národného jazyka, duchovných a materiálnych hodnôt, obracajú sa k vládam Poľska, ČR a SR s nasledujúcou výzvou a odporúčaním:

1. Zabráňte legislatívnou cestou, aby predovšetkým pozemky a ostatné nehnuteľnosti v pohraničí Poľska a ČR, po vojne konfiškované, nemohli prechádzať do rúk odsunutých Nemcov. Presadilo si to Dánsko, presadte to i vy! Akákoľvek - či už priama či skrytá - snaha o prechod vlastníctva skonfiškovaných nehnuteľností na vysídlených Nemcov musí byť sankcionovaná neplatnosťou ex tunc (t.j. z

vtedajšieho hľadiska).

2. Požadujeme, aby napomáhanie k prechodu z českého, slovenského a poľského majetku na vysídlených Nemcov, vojnových kolaborantov a ich potomkov bolo trestným činom a aby sa naňho nevzťahovala imunita.

3. Uskutočnite revíziu všetkých doterajších rozhodnutí o vrátení občianstva, ale predovšetkým majetku, ktorý bol po vojne skonfiškovaný vysídleným Nemcom a kolaborantom na základe povojnových právnych noriem. Zrušte všetky rozhodnutia, ktorými boli protizákonne vrátené či udelené štátne občianstvo a umožnené vydať tento majetok vysídleným Nemcom a vojnovým kolaborantom či ich potomkom. Všetky osoby, ktoré tomu napomáhali, povolajte k trestnej zodpovednosti.

4. V rokovaniach s európskymi inštitúciami zabezpečte nespochybniteľnosť Postupimskej dohody a národných právnych noriem, ktoré z nich vyplývajú. Požadujte na orgánoch Európskej únie, aby nepripustili žiadne diskusie o probléme odsunutia. Víťazné mocnosti našli jeho spravodlivé riešenie. Spochybňovanie tohto riešenia vedie len k destabilizácii Európy a mieru na tomto kontinente.

Vážení členovia vlád Poľska, ČR a Slovenska!

Ľud našich krajín vám dal dôveru a vašou povinnosťou je jeho záujmy hájiť. Nedopušte sa zrady na vlastnom národe, ktorá by bola pre milióny ľudí tragédiou.

Rezolúcia k nedávnym udalostiam v Kosove zaslaná Rade bezpečnosti OSN

Nedávne udalosti v Kosove, kde albánski teroristi zavraždili niekoľko desiatok príslušníkov nealbánskych menšín, podpaľovali ich domy, vyhánali ich a ničili historické pamiatky, vyvolali znepokojenie v Európe a predovšetkým protesty slovanských národov.

Nedá sa nespomenúť, že prípad Kosova sa stal zámienkou k bombardovaniu zvrchovaného Srbska a Čiernej Hory bez súhlasu

OSN. Výsledkom porušovania medzinárodného práva zo strany NATO voči týmto krajinám, ich nedeliteľnou súčasťou Kosovo je, bola destabilizácia medzinárodných vzťahov v oblasti Balkánu.

Medzinárodný slovanský výbor (MSV) preto odporúča prijať nasledujúce opatrenia k stabilizácii a obnoveniu mierových vzťahov medzi Albáncami a nealbánskymi menšinami v Kosove:

- po prvé, dosiahnuť odzbrojenie civilistov a zastavenie pašovania zbraní do Kosova;

- po druhé, uskutočniť a to za finančnej pomoci OSN, obnovu poškodených domov príslušníkov nealbánskych menšín a poškodených kultúrnych pamiatok a zabezpečiť postupný návrat Srbov do miest, odkiaľ boli vyhnaní;

- po tretie, potrestať albánskych teroristov, ktorí v Kosove páchali násilie na civilnom obyvateľstve, a týmto spôsobom destabilizovali život v Kosove;

- po štvrté, pripraviť zmenu štatútu Kosova tak, aby sa zvýšilo zastúpenie miestnych Srbov a ďalších nealbáncov na riadení provincie, a tým aj ich vplyvu a aby Kosovo prešlo - v súlade s rezolúciou Rady bezpečnosti OSN - pod správu Belehradu.

Je na Rade bezpečnosti OSN vynaložiť maximálne úsilie na to, aby sa situácia v Kosove ukludnila a aby sa táto srbská provincia opäť stala súčasťou Srbska.

Rezolúcia proti vytváraniu tzv. Centra proti vyhnaniam v Berlíne a ďalších mestách

Medzinárodný slovanský výbor (MS) odsúdil snahy Angely Merkelovej, predsedkyňi CDU, založiť v Berlíne a ďalších európskych mestách tzv. Centrum proti vyhnaniam. MSV kategoricky nesúhlasí so založením takéhoto centra, pretože, ako to vyplýva zo zámerov jeho organizátorov, sa stane nástrojom falšovania histórie, priebehu a výsledkov druhej svetovej vojny predovšetkým. Pokiaľ bude takéto centrum vybudované, MSV navrhuje vláde SRN, občianskym združeniam a všetkým mierumilovným občanom SRN v

súlade s pravdou histórie, založiť v Berlíne centrum, v ktorom budú zhromaždené dokumenty o zverstvách, ktorých sa dopustili nemeckí fašisti v období druhej svetovej vojny v celej Európe. Cieľom takéhoto centra by bolo zoznamovať širokú nemeckú verejnosť a vôbec európsku verejnosť, predovšetkým mládež, s vyčinením nemeckých fašistov, masovým vyvražďovaním nevinných ľudí, s genocídou, koncentračnými tábormi, vypaľovaním obcí, často aj s ich obyvateľmi. Ukázať súčasne, v dôsledku čoho došlo k odsunu prevažnej časti príslušníkov nemeckej menšiny z Poľska, Československa a Maďarska, je nutné tiež zabezpečiť, aby nedochádzalo k vedome skreslenému výkladu historických udalostí.

- preložené z časopisu Slovánská vzájomnosť č. 68/2004-

Blahoželanie k vzácnemu jubileu

19. septembra 2004 sa dožil 70 rokov **PhDr. Michal Eliáš, CSc.**
– literárny vedec, historik a aktívny člen Združenia slovánskej vzájomnosti.

Osobitne si ceníme jeho významný prínos na zrode nášho občianskeho združenia, na tvorbe a realizácii našich programových cieľov, mnohoročnú obetavú prácu vo funkcii člena Slovenskej rady Združenia slovánskej vzájomnosti a mimoriadnu aktivitu v redakčnom kolektíve nášho časopisu Slovánská vzájomnosť.

Srdečne blahoželáme nášmu kolegovi k životnému jubileu a prajeme mu do ďalších rokov pevné zdravie, veľa tvorivých síl a pohodu v kruhu svojich najbližších.

Doc. Jozef Mravík, CSc.
predseda ZSV

Mgr. Maroš Puchovský
šéfredaktor SV